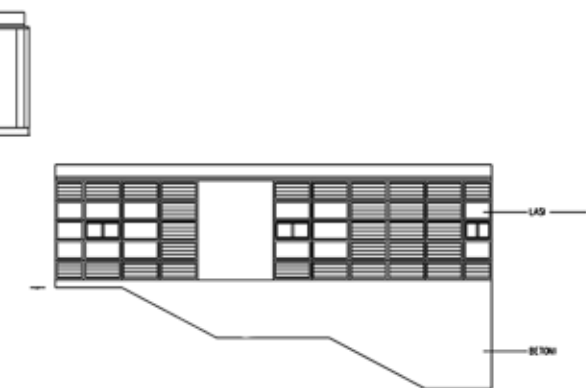
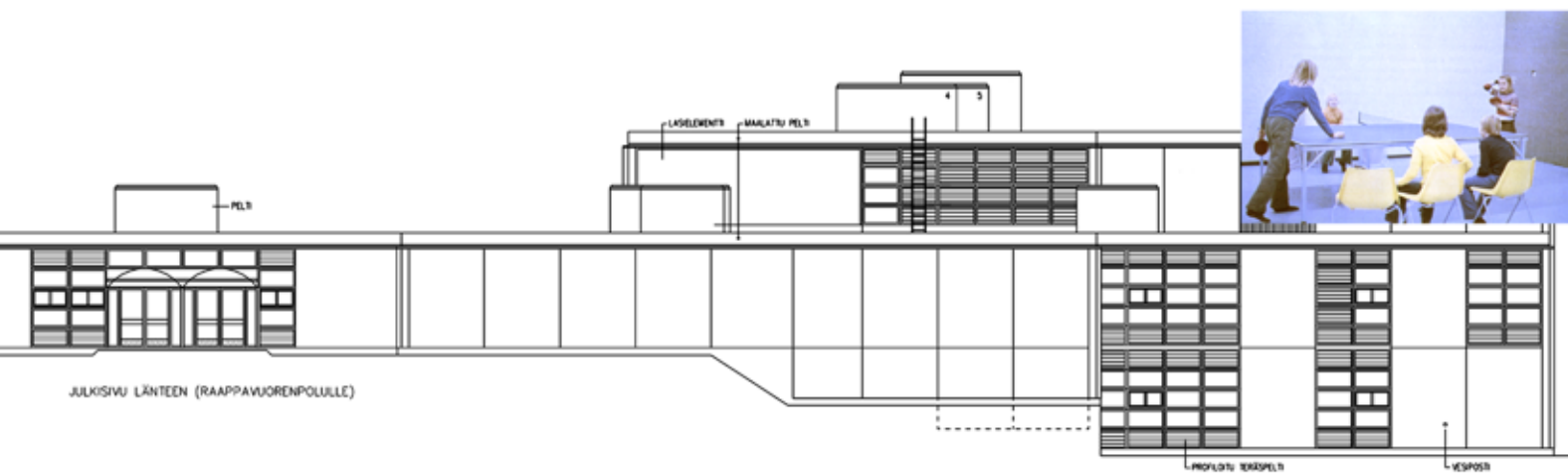
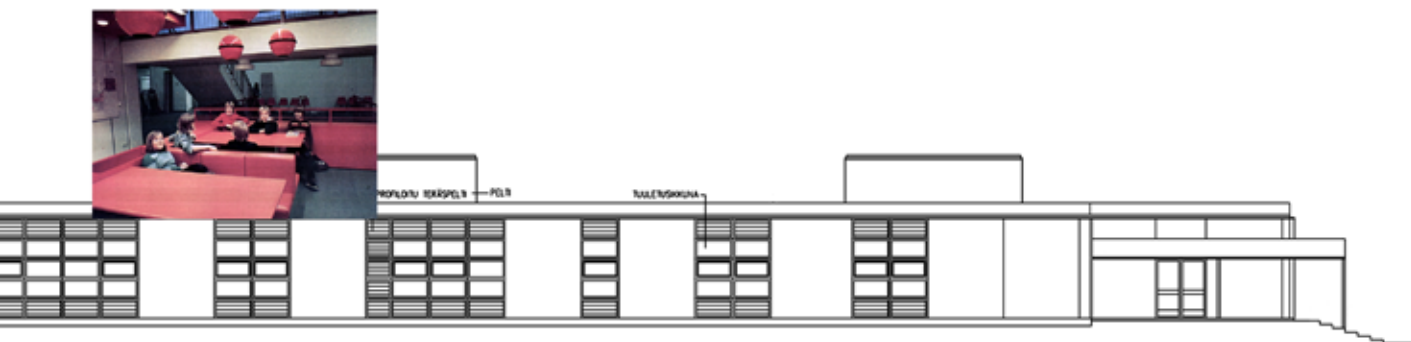
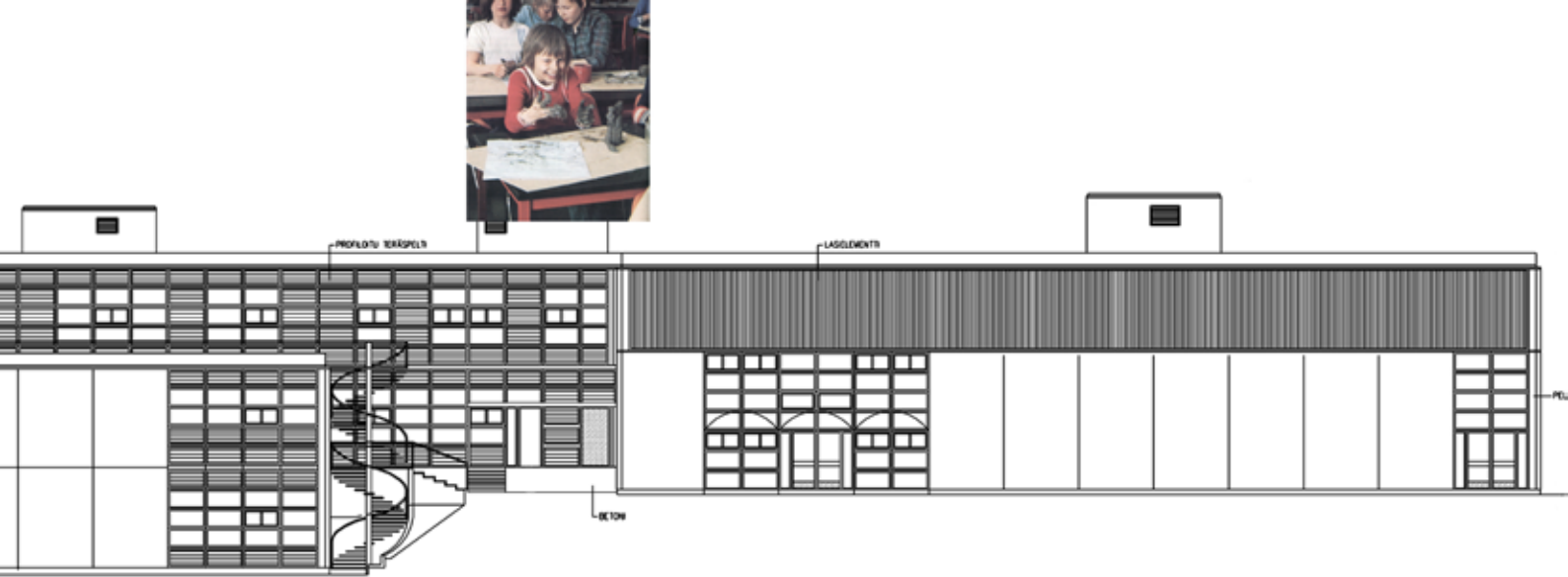

MARTINLAAKSON KOULU

RAKENNUSHISTORIAALLINEN SELVITYS

HANKESUUNNITTELUA VARTEN

23. 11. 2007

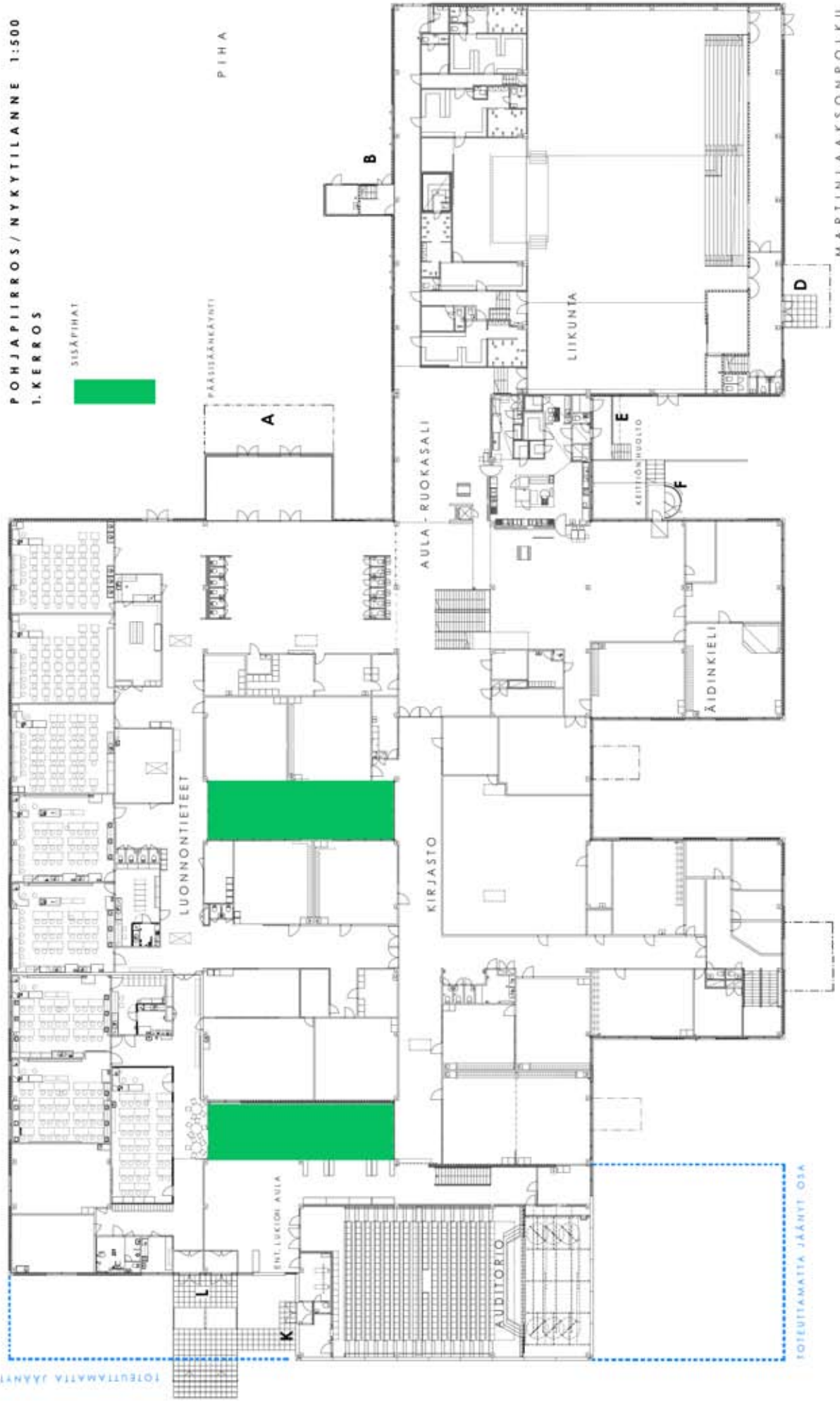

ARKKITEHTTOIMISTO SARI NIEMINEN OY /
KATI SALONEN JA MONA SCHALIN ARKKITEHDIT OY

TOTEUTTAMATTA JÄÄNYT OSA

POHJAPIIRROS / NYKYTILANNE 1:500
1. KERROS

SISÄPIIHAT

MARTINLAAKSONPOLKU

1. Esipuhe

kohde: Martinlaakson koulu
Martinlaaksonpolku 4
01620 Vantaa

tehtävä:

Tehtävänä on laatia rakennushistoriallinen selvitys vuosina 1974 ja 1976 valmistuneen, alunperin yksityiskouluksi rakennetun Martinlaakson koulun ja lukion suunnittelu- ja rakennusvaiheista sekä myöhemmistä muutoksista. Tämän selvityksen on tilannut Vantaan kaupungin Tilakeskus, ja selvitys palvelee hankesuunnittelua, kun Vantaan kaupungin siirtyessä yhtenäiskouluun punnitaan vaihtoehtoja parhaiksi mahdollisiksi koulutiloiksi. Esillä on ollut koulun peruskorjaaminen ja laajentaminen tai koulun purkaminen ja uudisrakennuksen rakentaminen.

Tämä esitys on suppeampi kuin sellainen rakennushistoriallinen selvitys, joka tehdään rakennuksen peruskorjaussuunnittelun pohjaksi.

Tätä tehtävää varten on haastateltu useita henkilöitä, jotka ovat olleet mukana koulun suunnittelussa ja rakentamisessa tai opetustehtävissä koulussa sen alkuaajoista lähtien. Lisäksi on keskusteltu opetushallituksen ja Vantaan kaupungin museon edustajien kanssa, kts. liite henkilötietoineen sivulla --
Selvitys on tehty syksyllä 2007, tekijöinä arkkitehti Safa Sari Nieminen Arkkitehtitoimisto Sari Nieminen Oy:stä ja arkkitehti Safa Mona Schalin Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy:stä.

2. Lähdeaineisto

2.1 Piirustukset:

Vantaan kaupungin Tilakeskuksen arkistossa säilytetyt piirustukset

Vantaan kaupunginarkistossa säilytettävät, ennen vuotta 1986 myönnetty rakennusluvut

Vantaan rakennusvalvontavirastossa säilytettävät vuoden 1986 jälkeen myönnetty luvat

1

näkymä Martinlaaksonpolulta, jonka varrelle koulun rakentamisen yhteydessä istutetut vaahterat nykyään luovat viihtyisän puistokujanteen. Koulun kaarevat katokset kutsuvat kävijän sisään, kuin ennen vanhaan luksushotellien markiisikatokset.

2

näkymä Martinlaaksonpolulta koulun ensimmäisen rakennusvaiheen valmistuttua vuonna 1974
kuva lukuvuoden 1973-74 vuosikertomuksen kannesta

näkymä alunperin lukiolaisten käyttämästä sisäänkäynti-aulasta

Johdannoksi: ensivaikutelmia tutkimuskohteesta

Pelkästään pohjapiirustusta tarkastelemalla koulun tilallisuus ei avaudu. Kuitenkin heti ensi askeleilla rakennukseen tulijalle avautuvat väljät, avarat, korkeat tilat, joissa eri kokoisissa rymissä lapset ja nuoret keskustelevat, pelaavat shakkia tai korttia tai vain muuten seurustelevat. Ei kuulu hälinää, ei näy levotonta liikehdintää. Myöhemmin kävijälle selitetään, että kyse on "Martsari-hengestä". Koulun nykyinen va. rehtori Merja Kuokka sanoo, että tietenkin opettajat mielellään ottaisivat kokonaan osakseen kiitoksen sellaisesta koulusta, jossa ei liiemmin kulu aikaa kurinpittoon, mutta he ovat halukkaita myöntämään, että ansio ei aivan täysin kuulu heille. Rakennus osaltaan on luonut hyvän kehyksen edistää yhteishenkeä, jota opetuksessa on aikoinaan luotu esimerkiksi projektityöskentelyllä tavallisen ainekohtaisen opetuksen lisäksi. Martsarin vahva alue on etenkin ilmaisutaito, joka perustuu kuvaamataidon, äidinkielen, musiikin ja liikunnan opetuksen yhdistämiseen.

vappuaattoa on koulussa aina vietetty naamiaisilla - sekä opettajat että oppilaat ovat pukeutuneet kuva italialaisesta Abitare -lehestä vuodelta 1974

2.2 Valokuvat:

Koulun kuvaamataidonopetuksen arkistot, Cleo Mustonen
Rehtori Jouko Tuhkasen arkistot ja leikekirja
Arkkitehti Aarne von Boehmin värikuvat vuodelta 1974
Syksyllä 2007 otetut valokuvat, Sari Nieminen

3.3 Painetut lähteet ja niissä julkaistut valokuvat:

Arkkitehti -lehti 4/1974

Arkkitehti -lehden kilpailuliite 6-7 / 1972

Abitare 1974

Martinlaakson yhteiskoulu, vuosikertomus 1973 -74,
julkaisija Martinlaakson koulun kannatusyhdistys
Tuhkanen, Jouko: Martsari, meidän koulumme, 25 vuotta
oppikoulua Martinlaaksossa, 1995
Käy sisään! Stig in! Julkiset sisätilat, Suomen
Kotiseutuliiton julkaisuja A:15, artikkeli "Koulu yhteisenä
tilana", Opetushallituksen yliarkkitehti Reino Tapaninen, 2007
Koulurakennusten suunnittelu, Sitran koulurakennustutkimuksen
loppuraportti 1974, toimittanut Wille Mikkola
Tapauskohtainen kansakoulun tilankäyttötutkimus, Wille
Mikkola 1983

Moniste: Martinlaakson koulu 25 vuotta, tekijöinä 2A -luokan
oppilaat Annukka Hulkkonen, Sari Koskela, Tanja Nykänen ja
Minna Pessa, 1.10.1994

2.4. Puutteet lähdeaineiston osalta

Alkuperäisiä arkkitehtisuunnitelmia tai niistä otettuja
kopioita ei ole ollut saatavilla kattavasti.
Raportin taittovaiheessa kävi ilmi, että koulun
kellarivarastossa pitäisi olla säilyneet sarjat kaikista
suunnitelmista.

Tietoa koulussa suoritetuista pienistä muutos- ja
korjaustoista on kerätty usealta taholta, mutta luettelo on
puutteellinen.

3. Martinlaakson koulun vaiheet - lyhyt rakennushistoria

3.1 Lähiökoulun perustaminen

Martinlaakson lähiö syntyi silloiseen Helsingin maalaiskuntaan aluerakentamissopimuksella 1960 -ja 70-luvun vaihteessa. Sopimusosapuolina olivat kunta ja rakentamista rahoittaneet pankit ja rakennusliikkeet.

Uusia asuntoja tarvittiin, koska väkeä muutti maalta kaupunkeihin, erityisesti Helsingin seudulle.

Alueelle muutti runsaasti nuoria perheitä. Lasten tulevat koulutusmahdollisuudet oli otettu huomioon sopimuksessa, jonka paikallinen aluerakentaja oli tehnyt Helsingin maalaiskunnan kanssa: sen mukaan rakennusliikkeiden yhdistelmä, Salpa Oy, lupautui perustamaan ja rakentamaan alueelle oppikoulun.

Kannatusyhdistys perustettiin vuonna 1969, ja siihen tuli jäseniksi sekä rakennusliikkeiden että pankkien nimeämiä edustajia että tulevien oppilaiden vanhempia. Aluksi sekä kunnalla että valtioneuvostolla oli kielteinen kanta uuden koulun perustamiseen alueelle, mutta kesällä 1970 valtioneuvosto myönsi -ehkä viimeisenä yksityisenä oppikouluna- Martinlaakson yhteiskoululle luvan toiminnan aloittamiseen. (1.8.1970 oli tullut voimaan peruskouluja koskeva puitelaki, jonka nojalla valtioneuvosto vastusti uusien yksityiskoulujen perustamista, viite 1)

3.2. Suunnittelukilpailu

Opetus alkoi ensin naapurilähiön Myyrmäen yhteiskoulun tiloissa, syksyllä 1971 rakennettiin ns. "viipalekoulu" väliaikaisiksi tiloiksi.

Uuden koulutalon rakentamista alettiin valmistella heti syksyllä 1971, jolloin olivat valmistuneet uudet valtakunnalliset peruskoulun vaatimat huonetilannormit. Nämä ns. normaalihintapäätöksen mukaiset, opetustilojen, käytävien ja aulatilojen pinta-aloja ja huonekorkeuksia koskevat rajoitteet ohjasivat koulujen suunnittelua ja rakentamista aina vuoteen 1993 saakka.

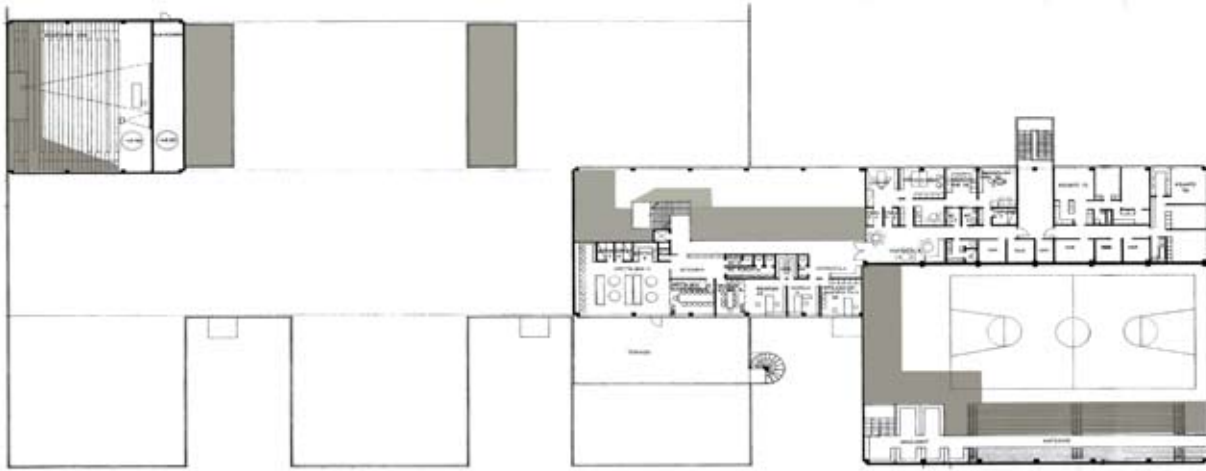
Koulun johtokunta nimesi keskuudestaan rakennustoimikunnan, puheenjohtajana toimi insinööri Erkki Nieminen Salpa Oy:n edustajana, jäsenenä pankinjohtaja Reijo Helikivi rahoittajien edustajana, DI Mauri Saarinen ja DI Matti Säynevirta alueen asukkaiden edustajina, sihteerinä toimi syksyllä 1971 rehtoriksi valittu Jouko Tuhkanen.

Suunnittelijan löytämiseksi koulutalolle järjestettiin arkkitehtikilpailu, johon kutsuttiin Arkkitehtitoimisto Kontio & Räike, Arkkitehtitoimisto Perko & Rautamäki ja arkkitehti Arno Savela Oy Kaupunkisuunnittelu Ab:stä. (viite 2)

5

heti koulun valmistuttua italialainen Abitare -lehti esitteli uudisrakennuksen aukeamalla värikkäitä kuvia kouluelämästä

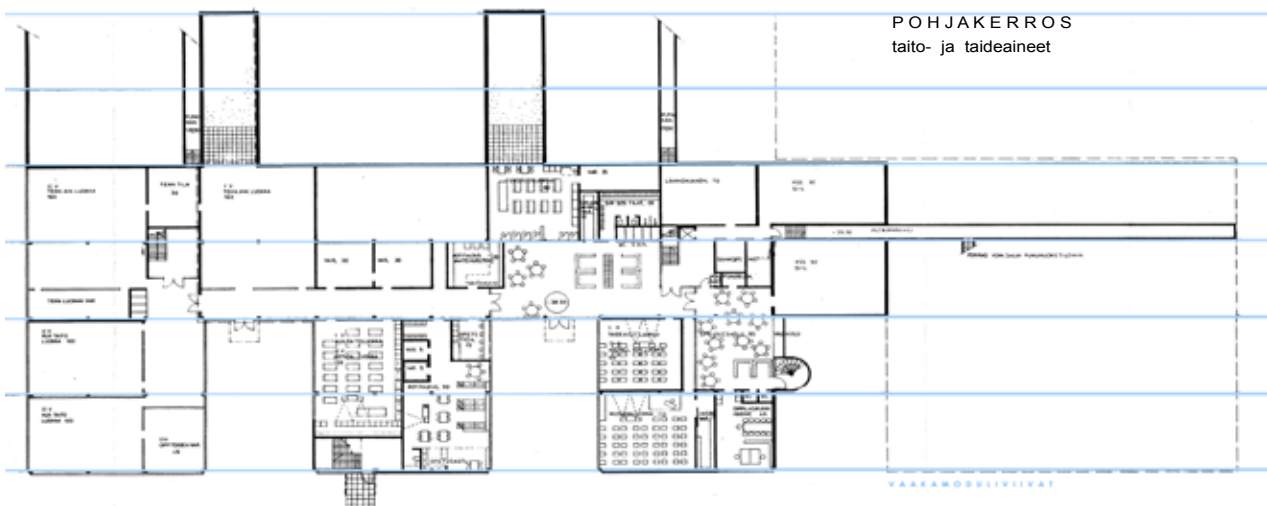

2. KERROS
hallinto- ja terveydenhoitotilat

1. KERROS
pääkerros pääsisäänkäyntineen pihalta

POHJAKERROS
taito- ja taideaineet

6

kilpailuehdotuksen - nimimerkinä "RYVÄSHYVÄ" - näkymäkuvat ulkoa ja sisältä. Koulunkäynti on vapautunut suljettuihin luokahuoneisiin sidotusta opiskelusta yhteisessä avarassa maisemassa työskentelyksi.

Kilpailuehdotuksen avustajiksi mainitaan Arkkitehti-lehden kilpailuliitteen mukaan Olli Railo, Kari Raimoranta, Pertti Vainikainen ja Pekka Perjo. Konstruktöörinä oli DI Pertti Ranta, LVI-suunnittelijana ins. Seppo Posti.

Kilpailuohjelmassa rakennustoimikunta asetti uudelle koulutalolle mm. seuraavat vaatimukset:

Koulusta tulee aineluokkakoulu, jossa luokat sijoitetaan aineryhmittäin osastoiksi.

Kullakin osastolla tulee olla omat opetusvälinevarastonsa ja opettajien työtilansa.

Huonetoista tulee tehdä niin joustavat, että ne soveltuvat erilaisten opetusmenetelmien käyttöön.

Koulutalon tulee olla niin monikäyttöinen, että se voi palvella myös alueen asukkaita iltaisin.

Talon käytävien pitää olla riittävän väljiä ja ilmanvaihdon riittävän hyvä, jotta oppilaat voivat olla sisällä myös välituntisin.

Koska vanhoissa kouluissa oppilaiden ryhmäkäymälöistä oli muodostunut ikäviä ja vaikeasti valvottavia oppilaiden kokoontumispaikkoja, on myös heille rakennettava ns. yksittäiskäymälöitä.

Kouluruokailutilanteen parantamiseksi on ruokalan kokoon ja tarjoilupaikkojen riittävyyteen kiinnitettävä erityistä huomiota.

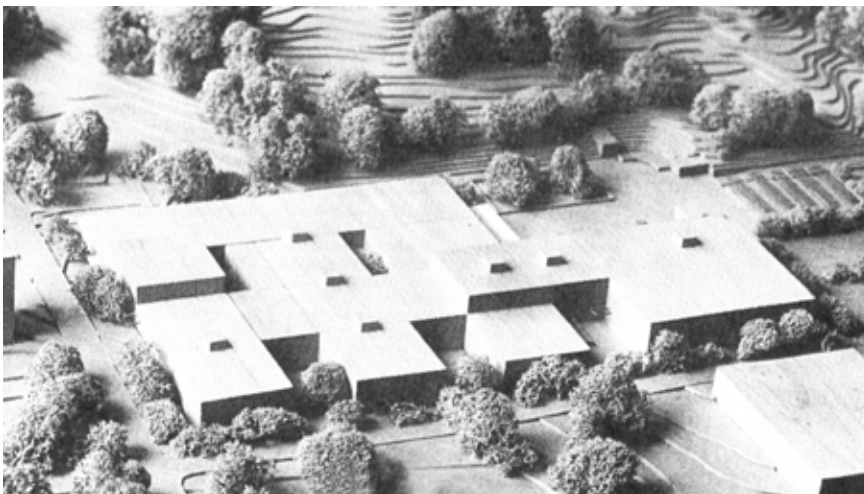
Palkintolautakuntaan kuuluivat: puheenjohtajana insinööri Erkki Nieminen ja jäsenenä pankinjohtaja Reijo Helikivi, arkkitehti Reino Huhtiniemi ja sihteerinä rehtori Jouko Tuhkanen. Kilpailijoiden valitsemana tuomarina oli arkkitehti Erik Kråkström. Lisäksi kouluhallituksen silloinen toimistopäällikkö Veikko Lepistö antoi oman lausuntonsa kilpailuehdotuksista. viite 3

7

viereinen sivu: pohjapiirrokset 24.3.1972 päivättyjen luonnosten mukaan. Pohjat noudattavat melko tarkkaan kilpailuehdotusta, vaikka palkintolautakunnan pöytäkirjassa ehdotettiin hallinto- ja terveydenhoitotilojen sijoittamista ensimmäiseen kerrokseen.

8

kilpailuehdotuksen pienoismalli

9

kouluun rakennettiin, ohi normaalihintapäätöksen tilanormien, mm. katsomo liikuntasaliin.
kuva vuosikertomuksesta 1973-74

Ehdotukset jätettiin sisään 31.1.1972 ja kilpailu ratkaistiin 16.2.1972.

Voittajaksi valittiin Oy Kaupunkisuunnittelun Ab:n laatima ehdotus "Ryväshyvä" (viite), tekijänä arkkitehti Arno Savela avustajineen. (katso liite: haastatteluja, Savela))

"Kilpailuehdotusten yksityiskohtaisen arvostelun yhteydessä on erityistä huomiota kohdistettu sekä koulutilojen sisäiseen ja keskinäiseen toimivuuteen että niiden tilaratkaisuihin. Kilpailuohjelma edellyttää, että suunnittelijan tulisi kiinnittää erityistä huomiota uudistuvan koulun asettamille joustavuuden vaatimuksille ja koulun mahdollisuuksille toimia aikuiskasvatuksen, vapaa-ajanvieton sekä erilaisten kulttuuriharrastusten tiloina. "... (voittanut ehdotus) perustuu systemaattiseen rakennusjärjestelmään, josta on esitetty useita rakennusteknisiä vaihtoehtoja. ... Ehdotuksen vahvin puoli ilmenee pohjaratkaisun joustavuudessa ja tilojen monipuolisessa yhdistelemissä." (viite 4)

3.3 Rakentaminen vaiheittain ja suunnitelmien supistaminen

10

opetustiloihin määriteltiin asennettavaksi laajat yhtenäiset kiinnityspinnat niille seinille, joilla ei sijainnut ikkunoita tai kalusteita
kuva vuosikertomuksesta 1973-74

Tuhannelle oppilaalle mitoitettu koulu valmistui useammassa vaiheessa: osaan tiloista muutettiin 3.11.1973, ensimmäinen rakennusvaihe valmistui keväällä 1974 ja toinen rakennusvaihe, rakennuksen läntinen reuna vuonna 1976, kuitenkin siten, että läntisin eteläreunan "palikoista" jäi kokonaan rakentamatta, samoin kuin pieni osa luoteiskulmasta. (kuva 13 sivulla 8)

Jouko Tuhkanen on todennut kirjassaan "Martsari, meidän koulumme, 25 vuotta oppikoulua Martinlaaksossa" vuodelta 1995, että jälkiviisaasti arvioiden olisi ollut oikea päätös rakentaa koulu valmiiksi kerralla, koska syksyllä 1973 puhjennut ns. öljykriisi aiheutti taloudellisten olojen epävakautta, mikä johti siihen, että rahoittajat eivät enää olleetkaan halukkaita myöntämään lainaa Martinlaakson yhteiskoulun rakentamiseen. "Pitkien ja vaikeiden neuvottelujen jälkeen Vantaan kaupunginhallitus päätti myöntää syksyllä 1975 yhteiskoulun II rakennusvaiheelle tarvittavan rahoituksen siltä osin, mitä ei saatu yksityisiltä rahalaitoksilta. Edellytyksenä kuitenkin oli, että rakennettava pinta-ala supistettiin puoleen siitä, mitä alun perin II vaiheeseen oli suunniteltu." Näin ollen laadittiin uudet, supistetut rakennussuunnitelmat, joista oli jätetty pois mm. toinen auditorio, AV-keskus sekä joitain opetus- ja varastotiloja. Ensin kouluhallituksesta

ilmoitettiin, että yksityiskoulujen rakentamistarvetta ei enää pitäisi olla, koska suuri osa Suomen kouluista oli jo siirtynyt peruskoulujärjestelmään, ja Helsingin seutukin siirtyisi vajaan kahden vuoden päästä. Sitkeällä peräänantamattomuudella hyväksyminen heltisi kouluhallituksesta, avainhenkilönä oli osastopäällikkö Jukka Sarjala, sittemmin kouluhallituksen pääjohtaja. (viite 5) Vaikka koulu ulkoiselta hahmoltaan rakennettiin supistettuna, pois jätettyjä opetustiloja toteutettiin kellarikerrokseen, koska siellä niitä ei jouduttu laskemaan varsinaiseen hyötയാලာ. (viite 6)

4. Kohteen kuvaus

4.1. Taustaa: ajan ilmiöt, kansa- ja oppikouluista kohti peruskoulua

1960 -luvulla käytiin useissa maissa vilkasta keskustelua perinteisen koulumuodon uudistamisesta ja muuttamisesta. Eri puolille maailmaa syntyi kouluja, joissa kokeiltiin eri opetustapoja. Uusia työmuotoja olivat mm. suurryhmäopetus, pienryhmäopetus ja yksilöllinen opiskelu. Esimerkiksi amerikkalaisen Lloyd Trumpin ajatukset oppilaskeskeisemmästä opetuksesta vaikuttivat suuresti Ruotsissa toteutettuun koulu-uudistukseen. Myös Suomessa alettiin suunnitella koulu-uudistusta.

Samalla, kun otettiin käyttöön uusia opetusmuotoja, havaittiin, että ne asettavat myös opetustiloille totutusta poikkeavia vaatimuksia. Ruotsissa kunnallinen kokeilutoiminta synnytti Malmöhuslänin alueelle Samskap -nimisen yhteistyöelimen, joka neljän kunnan alueella pyrki kuntien, arkkitehtien ja kasvatustieteilijöiden voimin toteuttamaan uusia työmuotoja aiempaa paremmin vastaavia koulurakennuksia. Skånesta tuli lukuisten koulusuunnittelijaryhmien pyhiinvaelluspaikka. (viite 7) Arno Savelan voitettua Martinlaakson koulusta järjestetyn kutsukilpailun hänkin suunnisti työryhmineen tutustumaan Ruotsiin rakennettuihin kohteisiin. Samskap- ideologiaan hän oli tutustunut lukemalla siitä julkaistuja raportteja ja sen periaatteet olivat tuttuja jo Martinlaakson koulun kilpailuehdotusta laadittaessa. Ruotsissa suunniteltiin ja rakennettiin lukuisille paikkakunnille toimintakeskuksia, joissa kaupallisten palveluiden lähelle rakennettiin esimerkiksi koulu, uimahalli, kirjasto ja terveydenhoitotiloja kävelykadun varrelle.

Jonkin verran näitä toteutettiin myös Suomessa, ja näyttää siltä, että vaikka Martinlaakson koulu rakennettiin yksityiskouluna, suunnitteluvaiheessa Samskap -ajattelumalli oli taustalla. (viite 8)

Vantaan kaupungilla oli paljon kouluja suunnitteilla ja rakenteilla samoihin aikoihin - siitä ilmeisesti johtui tämä kompromissilta vaikuttava ratkaisu toisen toteutusvaiheen tilavolyymin puolituksesta.

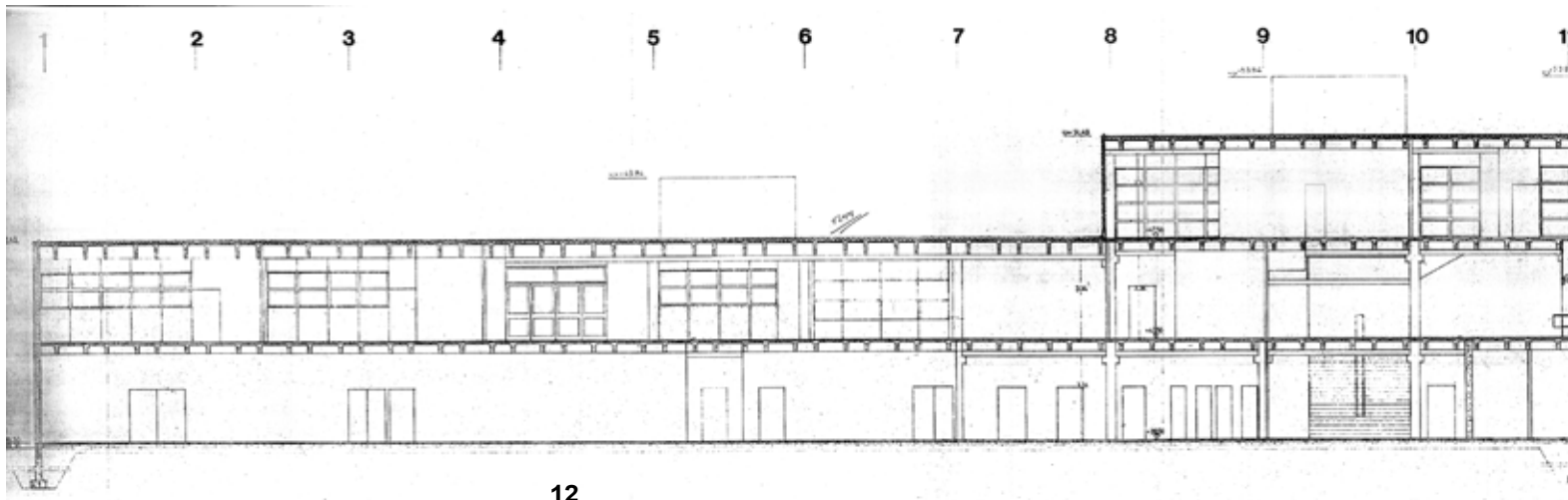
Opetushallituksen yliarkkitehti Reino Tapaninen kirjoittaa Suomen Kotiseutuliiton julkaisemassa kirjassa: Käy sisään! Stig in, Julkiset sisätilat, Offentliga interiörer, 2007:

"Koulureformien myötä opetustilat monipuolistuivat, erikoisluokkatiloja tuli lisää, mutta vielä 1960 -luvulle asti koulu koostui edelleen luokkahuoneista ja niitä yhdistävistä käytävistä. 1960 -luvulla rakennustuotanto teollistui, paikalla rakentamisesta luovuttiin vähitellen. Ajan kouluarkkitehtuurille ominaista on suorakulmainen, "laatikkomainen" massoitelu ja tilajäsentely. maalaamaton "raaka" betoni rakennusaineena ja pintamateriaalina sekä rakennuksen sisällä että ulkona yleistyi. Tyypillisin koulurakennuksen konsepti oli kuitenkin yhä perinteinen käytävä - luokkahuone -ratkaisumalli. Vasta 1970 -luvun peruskoulu-uudistus muutti koulurakennuksen toiminnallista ilmettä perusteellisesti. Alettiin rakentaa joustavuuden ja muunneltavuuden vaatimuksesta ns. hallikouluja, syvärunkoisia hallimaisia teollisuusrakennuksia, joissa tilojen ja rakenteiden joustavan muunneltavuuden teollinen ja modulaarinen rakennustapa teki mahdolliseksi. Näissä kouluissa toteutettiin ensimmäisen kerran myös jossain määrin avoimempaa oppimisympäristöä avaamalla luokkahuoneita paljeovilla toisiinsa ja käytävätiloihin. Kirjaston asemaa korostettiin rakennuksen keskeisimpänä tilana. Normaalien luokkahuoneiden ja erikoisluokkien lisäksi tehtiin erikokoisia pien- ja suurryhmätiloja. Koulujen hallimaisuuden vuoksi opetustilohja jouduttiin sijoittamaan joskus ainoastaan yläkunnolla varustettuihin tiloihin."

11

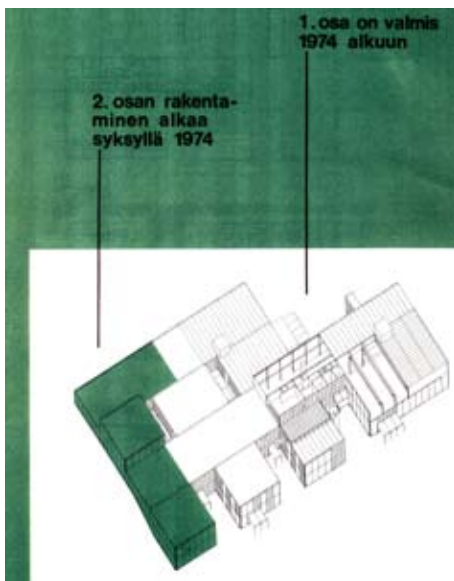
kaikkiin koulun tiloihin asennettiin kokolattiamatot, jotka "lisäsivät käyttöpinta-alaa, kun portailla ja käytävillä saattoi istuskella" katso myös kuva 15 ja reunahuomautus sivulla 14.

12

leikkauspiirustus rakennuksen pituussuunnassa I rakennusvaiheesta, päiväys 16.10.1972. Kuvan oikeassa reunassa liikuntasali. Modulilinjat 6 metrin jaolla on numeroitu kuvan ylälaitaan. Kuvassa näkyy myös kantava pilari - palkki -rakenne sekä väli- ja yläpohjan TT -laatat. Mittakaava 1:300, lähde: Vantaan kaupunki, Tilakeskus, arkisto

13

Oy Kaupunkisuunnittelu Ab:n esite koulusta vuodelta 1973, jossa näkyy rakennuksen täydentyminen toisessa vaiheessa. Öljykriisin takia, rahoitusvaikeuksien vuoksi koulu toteutui suppeampana, katso etukannen sisäpuoli, pohjapiirros 1. kerros

Arkkitehtikunta oli Suomessa yleisesti ottaen (mm. Alvar Aalto ja Reima Pietilää lukuun ottamatta) erittäin innostunut elementtirakentamisesta ja siihen liittyvästä modulimitoituksesta. Jo 1960-luvulla oli kehitelty sittemmin aikakauden vallitsevaksi uskonnoksi muodostuvaa suorakulmaiseen koordinaatistoon perustuvaa sommittelua. Samalla rakennusten katot ikään kuin lakkasivat olemasta, samoin usein myös tuuletetut alustatilat. (käsite: "nakkia moduliin" muistuu traumaattisena mieleen 70-luvun puolessa välissä opintonsa aloittaneelle: "ennen arkkitehtuuri oli valon leikkiä tilassa, nykyään modulin nakkimista hilassa" ...) Raili ja Reima Pietilän arkkitehtuuri, Dipolin valmistuttua vuonna 1966 oli joutunut ankaran kritiikin kohteeksi, pääpuhujana nuori Juhani Pallasmaa. Viite Jälkikäteen arvioiden kukaan näistä innokkaimmista modularnostajista, taitavaa Erkki Kairamoa lukuunottamatta, ei kypsynyt arkkitehtuurinäkemyksensä ruudun pohjalta. Myös Martinlaakson koulun suunnittelija Arno Savela siirtyi juurevampaan, rakennusperinteestä amennettavaan rakennustapaan paikallamuurattuine julkisivuineen ja taitekattoineen.

4.2. Tilarakenne, arkkitehtuurin piirteet ja rakenteelliset ratkaisut

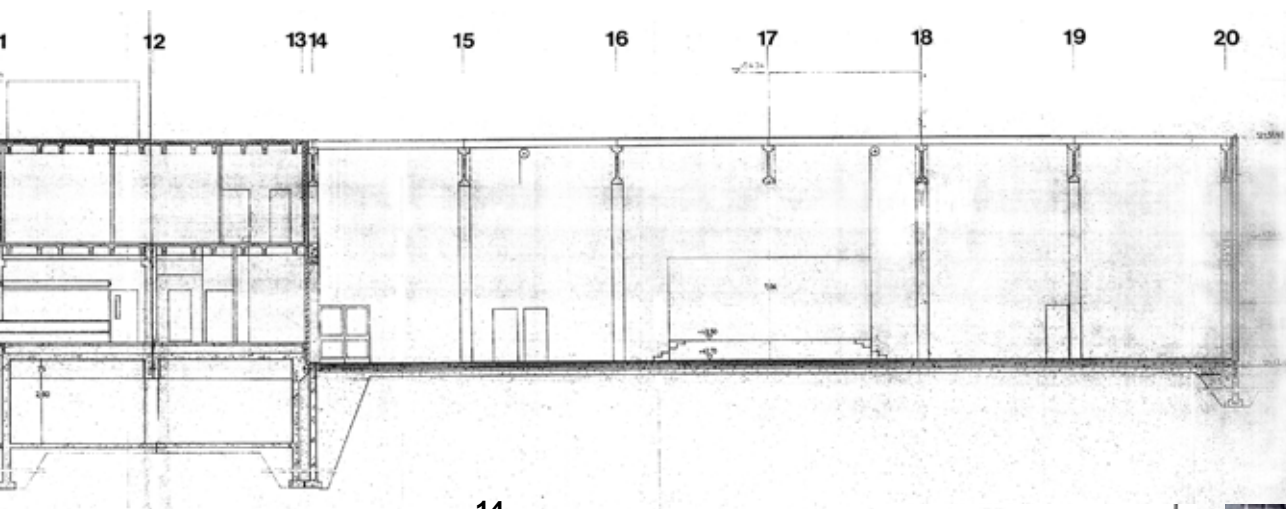
4.2.1 Pohjaratkaisu

Kilpailuehdotuksessa luotu rakennuksen hahmo säilyi sellaisenaan, toeutumatta jäänyttä länsireunaa lukuunottamatta.

Avainsanoja olivat monikäyttöisyys ja muuntojousto, sittemmin yleistyneitä käsitteitä julkisten rakennusten suunnittelussa. Rakennus on syvärunkoinen suorakaide, jossa eteläreuna hahmottuu kampamallisena ja keskellä on kaksi hyvin kapeaa sisäpihaa. Pääsisäänkäynti asettuu koilliskulmaan suorakaiteen muotoisen pihan kulmasta. Lisäksi on useita muitakin sisäänkäyntejä tasaamassa oppilasruuhkia. (Koulun alkuajoista lähtien välitunnilla ulos meno ei kuitenkaan ole ollut pakollista.)

Tehdashallimainen 1-2 -kerroksinen rakennus on mitoitettu rakennusteollisuuden käyttämien elementtien modulimitoituksen mukaan, pienin käytettävä mittayksikkö pohjan mitoituksessa on ollut 300 mm. Tämä systeemi on sinänsä ollut sopiva myös eri kokoisten perusopetustilojen mitoitukseen.

Kantava rakenne on pilari-palkkijärjestelmä, jossa on väli- ja yläpohjissa TT -laatat. Kaikki väliseinät olivat alun perin kevytrakenteisia kipsilevyseiniä. Ajatus oli, että esimerkiksi

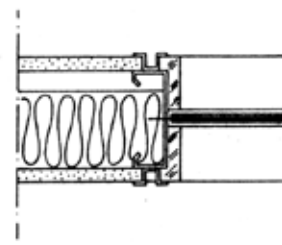
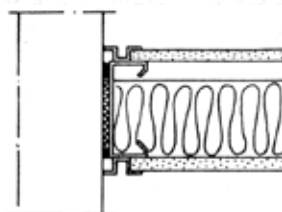

14

piirustuksia kevytseinäliitoksista 2. vaiheen rakennusselityksen mukaan: saumakohdissa on alumiiniset U-listat helpottamassa mahdollista uudelleenasennusta, mikäli väliseinien paikkoja muutetaan. Vantaan Tilakeskuksen arkisto

15

kuva oikealla: käytävät ovat avaria paitsi leveytensä myös korkeutensa ansiosta, Kerroskorkeus on 4 metriä, eikä alaslaskettuja kattoja ole asennettu. Kuva mattovalmistajien julkaisemasta esitteestä "Kokolattiamatto ja terveys" vuodelta 1980.

joululoman aikana voitaisiin haluttaessa siirrellä seinien paikkoja, sen vuoksi kipsilevyjen liitoskohdat tehtiin helposti irroitettavalla alumiinisella U-listalla, seinäliitos esitetty kuvassa 14. Käytännössähän näitä siirtämissä ei koskaan tehty, kouluun on lisätty pieniä luokkia myöhemmin, joihin otettu tilaa leveistä käytävistä. (katso pohjakerroksen kuva takakannen sisäpuolella)

Melkein kaikki käytävät on alun perin rakennettu normaalihintapäätöksen normeja huomattavasti leveämpinä, 4 -metrisinä ja 3 -metrisinä, ja lisäksi on ollut useita käytävien laajentumia ryhmätyötiloina.

Avara tilantuntu syvärunkoisessa rakennuksessa perustuu paitsi leveisiin käytäviin, myös siihen, että kerroskorkeus on kauttaaltaan 4 metriä, eikä alaslaskettuja kattoja ole asennettu auloihin eikä käytäville. TT -laattojen ripojen välistä ilmatilaa ei laskettu huonekorkeuteen, vaan huonetilan maksimikorkeus katsottiin täyttyvän leukapalkin alapinnan + -korossa, joka oli 3,20 metriä lattiasta. Ilmanvaihdon kanavista ripojen suuntaiset mahtuivat ripojen väliin, ja valaistusarajat asennettiin riittävän alas, niin että niiden ja TT-laattojen ripojen alareunojen välissä oli risteilytilaa, kuvat 12 ja 15.

Arkkitehti Henu Kijsik, joka työskenteli Oy Kaupunkisuunnittelu Ab:ssä Martinlaakson koulun suunnittelutyön aikoihin, kertoo että kaikki työpöydät oli pinnoitettu muovilla, johon oli painettu moduliiruudukko 1:200 mittakaavassa. Kaikki suunnittelu rakennusteollisuuden käyttämän mitoitusjärjestelmän mukaan oli helppoa, koska ruudukko näkyi sitten kuultavien papereiden läpi. (kommentti 21.11.2007)

Vantaan kaupungin Tilakeskuksen arkistosta löytyi 8.5.1972 päivätty Oy Kaupunkisuunnittelu Ab:n laatima raportti "Martinlaakson yhteiskoulu, Oppilasliikenne ja sen suunnittelu", tekijöinä mainitaan rehtori Tuhkasen ja arkkitehti Savelan lisäksi insinööri Vesa Koskinen liikennesuunnittelun asiantuntijana ja sihteerinä arkkitehtiylöppilas Olli Railo. Raportti lienee laadittu sen vuoksi, että rahoittajat saadaan vakuuttuneiksi siitä, että kannattaa toteuttaa normeja leveämmät käytävät ja aulat. Oppilasmäärien ja lukujärjestyksen kellonajankohden mukaan on pohjapiirroksissa esitetty tungoskohdat, esimerkiksi: "Potentiaalinen käytäväalan kuormitus luokkiin pääsyä odotellessa" ja "Häiriöalueet ja kohteet: kapeat käytävät aiheuttavat tungosta, luokkien läheisyydessä liian vähän käytäväpinta-alaa, kapeat portaot, ovien sijainti aiheuttaa tungosta jne." Lopputuloksena esitetään pohjapiirroksessa käytäväalan lisätarve.

16

työskentelyä koulun kirjastossa, kuvannut vuonna 1990 kuvaamataidon opettaja Cleo Mustonen

17

kuva vas alhaalla: ala-aula on lavastettu penkinpainajaisia varten, teemana Amerikka, vuosi 1991.

Suomessa 1970 -luvun alussa oli uutta se, että suunnittelija teki kiinteää yhteistyötä koulun tulevien käyttäjien kanssa. Syksyllä 2007 Martinlaaksossa nauhoitetussa haastattelussa eläkkeellä vuodesta 1995 ollut rehtori Jouko Tuhkanen kiittelee Arno Savelan avoimuutta suunnittelutilanteessa, arkkitehti kuunteli käyttäjien näkemyksiä. Tuhkasen mukaan ajatus opiskelumaisemasta oli nimenomaan Savelan.(viite 9) Toteutuneessa rakennuksessa voi hahmottaa kaksi ”pääkatua”, joiden varrella kielten luokat ja historianopetus ovat ryhmittyneet kirjastomaiseman lähelle ja luonnontieteiden luokat omaksi ryhmäkseen toisella samansuuntaisella pääväylällä. Kirjastoa ja käytävien laajentumia on käytetty paljon ryhmätöissä, opetus on vapautunut luokahuoneiden rajoittavista seinistä koko alueelle. Alakerran luokissa, joista on ovet sisäpihoille, sijaitsevat taito- ja taideaineet.

18

aulan päätyseinälle ovat oppilaat maallaneet seinämaalauksen vuonna 1987

19

korkean aula-ruokailutilan lasilankuseinät siivilöivät kauniisti valoa

Monista muista 1970 -luvulla rakennetuista kouluista poiketen Martinlaakson koulussa on korkea aula-ruokailutila, joka avautuu ulkoilupihalle ikkunaseinän välityksellä ja josta johtaa portaat toisen kerroksen hallintotiloihin. Tämä koulun yhteishenkeä symboloiva sisätori on tapana lavastaa eri tapahtumien, kuten 7-luokkalaisten vanhojen päivän tai penkinpainaajaisten aikoihin eri teemoilla, jotka oppilaat ideoivat ja toteuttavat ryhmittäin.

Martinlaakson yhteiskouluun rakennettiin normaalihintapäätöksen mitoituksen ohi yleinen kirjasto, auditorio ja liikuntasalin katsomo. Näihin ei saatu valtiolta avustusta pääomamenoihin, mutta rakentajat katsoivat niiden olevan tarpeellisia Martinlaaksoa palvelevia tiloja. Kunnan sivukirjasto sijaitsi koulun kirjaston seinänaapurina, mutta sillä oli oma sisäänkäynti Martinlaaksonpolulta. Auditorio toimi elokuvateatterina ja liikuntasali oli urheiluseurojen käytössä.

Myös tämä oli uutta 1970 -luvun alussa, nykyäänhän kaikista uusista suurista kouluista tehdään monitoimitaloja, jotka ovat auki iltamyöhään.

Valtionapu yksityiskoululle tuli avustuksena rakentamisen pääomamenoihin ja käyttökorvauksina kaluste- ja tarvikehankinnoista sekä opettajien ja muun henkilökunnan palkoista. Rakentamiskustannuksiin jaettava avustus oli sidottu normaalihintapäätöksen normistoon: käyttötarkoituksen lisäksi tilojen mitoitus sekä pinta-alaltaan että korkeussuunnassa oli tiukkaan säännelty.

20

panoramakuva tontin luoteiskulmalta, Raappavuorenkujalta, syksyllä 2007. Vesikattoa on pitänyt korottaa puolella metrillä riittävien kallistuksien saamiseksi, katto on korjattu 1990-luvun alussa. Samalla on hävinnyt siroon "laatikkoarkkitehtuuriin" tähtäävä räystäsdetaloit.

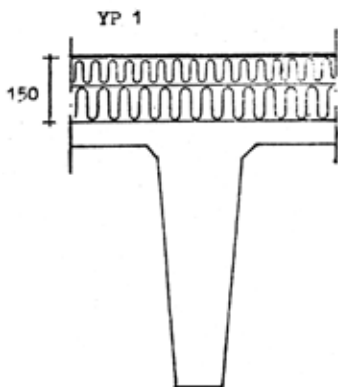
Nämä 1970-luvun kokeilut, joilla oli lyhyt elinkaari, ovat yleisön silmissä saattaneet huonoon valoon kaikki ne kattotyypit, jotka rakennusta ulkoapäin tarkasteltuna näyttävät tasakatoilta; siis nekin riittävän kallistuksin ja sisäpuolisella vedenpoistolla sekä kunnollisella tuuletuksella rakennetut katot, jotka etenkin syvärunkoisissa taloissa huolellisesti toteutettuina ovat hyvät ja teknisesti toimivat ratkaisut.

4.2.2 Vesikatto

Arno Savela on kertonut lokakuulla 2007 tehdyssä haastattelussa Lohjalla, että nuorilla arkkitehteilla yleisesti ottaen oli "palava into" päästä toteuttamaan tasakattoja. Funktionalismin ihanteet olivat mielessä, mutta tekniset ratkaisut uupuivat.

21

yläpohjarakenne, lähde: toisen rakennusvaiheen rakennusselitys, Vantaan Tilakeskuksen arkisto

- Flintkote Monoform-kate: kerneinä 500/4200+ML 500/4200+Monoform-menetelmä - lä ruiikutettu lasikuituvahvisteinen Flintkote-bitumiemulsio n. 3-4 kg/m² kateen alusta, tuuletus, tarvikkeet, työnsuoritus, taite ja liitoskohdat tehdään RT 854.72 mukaan
- Lämpöeristys: Otsolevy 100 80 mm + Otsolevy 130 70 mm kiinnitettynä kuumabitumilla alimmainen kauttaaltaan, ylimmäinen pisteittäin n. 50 %
- Eristysruopa EL 50/2000 kuumabitumilla liimaten
- Teräsbetonelementti (TT-laatta)
- Alapinnan materiaali ja -käsittely kts. rakennusselitys

Viereisessä kuvassa 21 on esitetty yläpohjarakenne toisen rakennusvaiheen rakennusselityksen mukaan.

Pääpiirustusten vesikattopiirustukseen ei ole kummassakaan rakennusvaiheessa merkitty kattokallistuksia. Toimistossa työsekennelleen insinööri Heikki Halstin mukaan (viite 10) laskettiin pitkien, esijännitettyjen TT yläpohjalaattojen kaarevuuden riittävän siihen, että vesi valuu kattokaivoihin. Myöskin pidettiin aivan suotavana sitä, että katolle kertyy noin 15 sentin vesikerros, kesällä haihtuessaan vesi toimii hyvänä jäähdyttimenä. Tällöin ei huomioitu sitä, että lätäköiksi kertyvä vesi kylmänä vuodenaikan sulaa ja jäätyy uudelleen, taas sulaa jne, jota räsitus kate ei kestä. Veden paino katolla myös muuttaa kantavien palkkien esijännityksen kaarevuutta siten, ettei vesi valukaan sinne, mihin pitäisi. Kävi myös niin, että osa kattokaivoista tuli työmaalla asennettua väärin paikkoihin, mikä osaltaan on lisännyt veden kertymistä katolle. (viite 11)

Lämmöneristekerros, ns. Otsolevy oli yhteensä vain 150 mm, mikä täytti sen ajan vaatimukset.

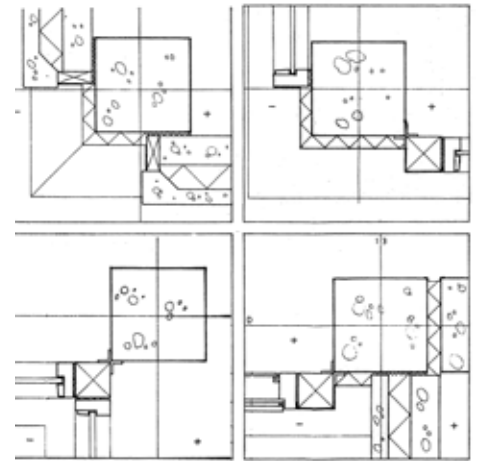
Ohuella yläpohjarakenteella saavutettiin kuitenkin tilanne, jossa huolimatta normeja korkeammasta huonekorkeudesta saatiin julkisivun korkeusmitat pysymään kohtuullisina, jotta valtionavun takaavia normeja ei ylitettäisi. (viite 12)

4.2.3 Julkisivut

Julkisivuissa ei enää näy 1960 -luvulla vallalla ollutta horisontaalista ikkunanauhaa, vaan ne noudattavat rakenteellista modulijakoa: selkeät umpiosat, joissa on pesubetonisandwich -elementit ja ikkunakentät, joissa vuorottelevat ikkunat sekä ikkunajakoa noudattavat umpiosat, jotka vielä suunnitelmassa olivat vaakapanelia, mutta jo työmaavaiheessa muutettu pinnoitetuksi profilipelliksi. Kilpailuehdotukseen piirretyt kolmimetriset vaakasuuntaiset ikkunat on jouduttu pituussuunnassa puolittamaan toteutusvaiheessa. (kuva 6 sivulla 5, myös etu- ja takakansi)

Sisääntulokatokset, jotka etenkin Martinlaaksonpolun puistokujalle päin onnistuneesti osoittavt käyntiovien paikat, ovat teräskehikon päälle kiinnitettyjä lasikuitukaaria. Suomessa oli ilmeisesti yksi toimittaja, joka valmisti nämä puunjalostusteollisuudessa käytettyjen lieriöiden mitoituksen mukaan tehdyt puolikkaat lieriöt, muotit olivat valmiina. Myös ulkoilupihan polkupyöräkatokset on toteutettu samalla menetelmällä. Lasikuitu ei ole kuitenkaan kestänyt auringonvaloa, vaan haurastunut ajan oloon, ja yksi katoksista, G-portaan sisäänkäynnillä on uusittu profilliteräspellillä, kuvat 34 ja 35 sivulla 17.

Innostus käyttäjien mielipiteiden kuunteluun näkyy myös koulun pääväreissä: puna-vihreän värityksen ovat silloiset käyttäjät äänestäneet, toinen vaihtoehto olisi ollut sini-oranssi. (viite 14) Ikkunakentät puitteineen ja umpiosineen samoin kuin julkisivun pellitykset räystäillä ja rakennuksen nurkissa ovat vihreitä, ja sisääntulokatokset sekä pääsisäänkäynti ja poistumistieportaavat ulkoilupihan puolella ovat punaisia.

22

vaakaleikkauksia rakennuksen nurkista, piirustus päivättyä 16.10.1972, Vantaan Tilakeskuksen arkisto.

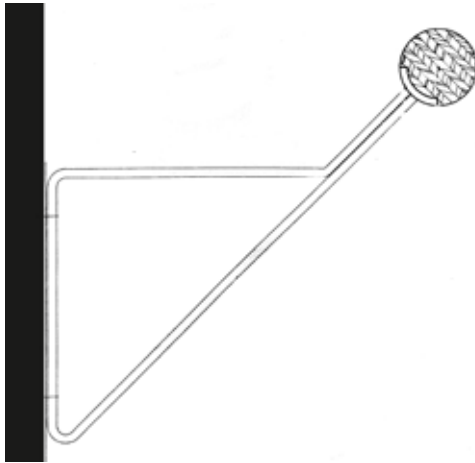
Vielä 24.3.1972 päivätyssä rakennustapaselostuksessa oli ilmoitettu, että "vesikatto muodostuu suoraan kantavan yläpohjalaatan päälle asennetun kovan mineraalivillaeristeen pintaan kiinnitetystä 3-kertaisesta bitumihuopakatteesta. Alin huopa on ns. tuuletushuopa. Kate suojataan singelikerroksella, noin 25 kg/m²." Singelikerrosta ei enää mainita toteutusvaiheen suunnitelmissa.

Heikki Halsti kertoo, että Suomesta ei vielä saanut 1970-luvun alussa tehtäällä valmiiksi pinnoitettuja teräslevyjä, mutta Ruotsista sellaiset tilattiin Martinlaakson koulun julkisivuihin, jotka tällä tavalla ikään kuin "modernisoitiin" toteutusvaiheessa vastaamaan ideaa teollisesta rakentamisesta.

Väritys on rakentamisajankohdalle tyypillinen: esikuvana on alun perin sveitsiläisen arkkitehdin Le Corbusierin (oik. Charles Edouard Jeanneret, 1887-1965) arkkitehtuuri. Mm. Ranskaan vuonna 1957 valmistuneessa La Touretten luostarissa lautamuotilla puhdasvalettuun betonipintaan on yhdistetty kirkkaita päävärejä. Kirkkaiden päävärien käyttö oli vallalla koko 1970-luvun ajan, vasta 1980-luvun postmodernit tuulet toivat pastellisävyt muotiin.

23

pihan puolelle on kokoontunut työryhmä, joka on suunnittelemassa maastotaideteosta haapapuun ympärille vuoden 2000 kulttuuripääkaupunkimäärärahoilla, kuva Cleo Mustonen, 2000

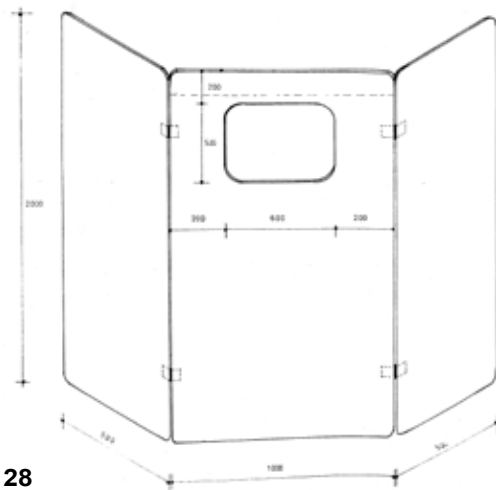
26

näyttämön balettitanko

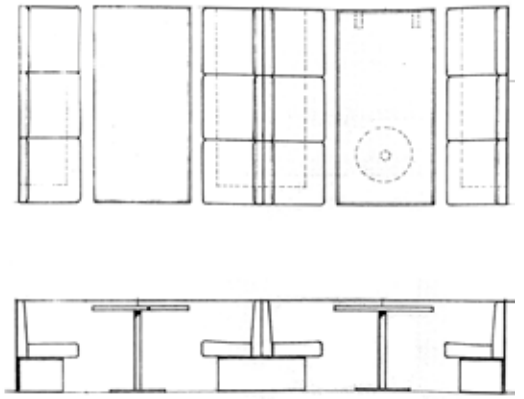
27

koulun ruokasaliin rakennettiin nahalla verhoillut loosit ravintolatyyliin, alla suunnitelmapiirros

28

nukketeatterin sermi

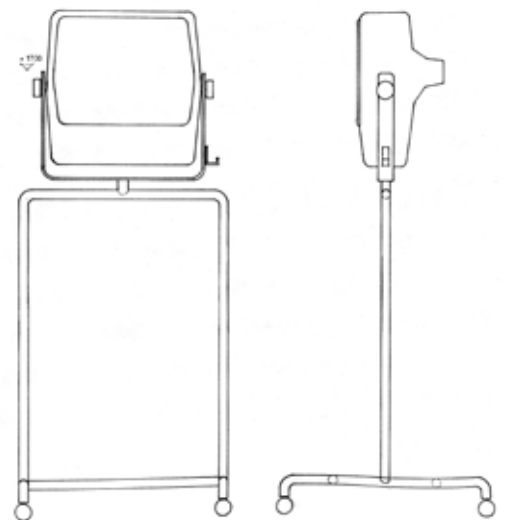
29

punavihreää väritystä täydensivät kirkas keltainen ja sininen

30

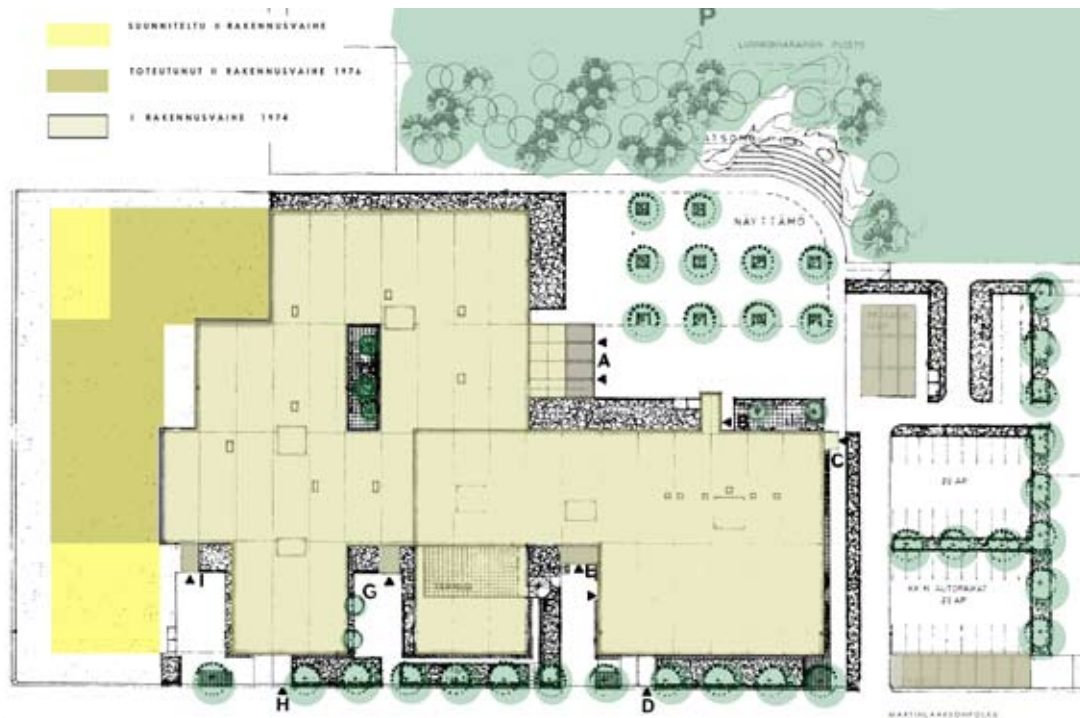
pyörillä liikuteltava TV -teline

31

alkuperäisiä ovia koodivärein

32

koulun piha-alueet, kuva tehty 18.10.1972 päivätyn Maisemasuunnittelu Leena Iisakkila Ky: n laatiman yleissuunnitelman pohjalta. lähde. Vantaan Tilakeskuk- sen arkisto

4.2.6 Ulkoalueet

Ulkoalueiden suunnittelija on ollut I rakennusvaiheessa Maisemasuunnittelu Leena Iisakkila Ky yhdessä Oy Kaupunkisuunnittelu Ab:n kanssa. Suunnitelmat on laadittu koskemaan kaikkia piha-alueita. Toisessa rakennusvaiheessa toteutettavia piha-alueita oli jäljellä enää vain vähän, joten maisemasuunnittelutoimistoa ei asiakirjoissa enää siinä vaiheessa mainita.

Suunnitelmissa ulkoalueiden käsittely noudattaa rakennuksen suorakulmaista koordinaatistoa. Rakennuksen seinien vierustoilla on massaistutukset, valtalajeina 18.10.1972 päivätyn työselityksen mukaan kiiltävä tuhkapensas (*Cotoneaster lucidus*) ja tuoksuvatukka (*Rubus odoratus*). Istutettavina puulajeina mainitaan 33 kpl vaahteroita (*Acer plantanoides*), 26 kpl metsämäntyjä (*Pinus silvestris*) ja 9 kpl punakukkaista koristeomenaa (*Malus pumila* Maka Mik). Perennaluettelosta löytyy mm. jaloangervo, keltainen päivänlilja ja valeangervo.

Kahdelle sisäpihalle on porrastetun laatoituksen lisäksi osoitettu istutettavaksi pieniä puita ja opettajien valitsemia näytekasvilajeja ja näytteitä kivilajeista.

15.11.2001 ja 15.1.2002 päivättyjen, (laatijana Vantaan kaupunki, tekninen toimiala, kaupunkirakentaminen) suunnitelmien mukaan on molempiin sisäpihoihin rakennettu uudet puurakenteiset kaukalot kasveille ja istutettu uusia havukasvien taimia. Nykyisellään nämä ikkunoiden läpi näkyvät kapeat avaukset syvän rungon keskeltä "luontoon" toimivat yllättävän hyvin. Ehkä juuri pienen kokonsa ansiosta sisäpihat

33

sisäpihat on istutettu uudelleen 2000 -luvun alussa

34

koulun piha 1970 -luvun lopussa, kuvan oikeassa reunassa näkyy pääsisäänkäynti

tuntuvat kalusteenomaisilta pieniltä vihreiltä keitailta hallirakennuksessa.

Pihan leikkialue on 18.10.1972 päivättyjen suunnitelmien mukaan jäsennöity vaahteroiden ympärille rakennettujen neliön muotoisten penkkien säännöllisellä sommitelmalla. (kuva 32)

Hiekkalaatikon lisäksi leikkitelineitä oli työselityksen mukaan kuusi kappaletta: kaksi tasapainopuomia ja Nola - peliä, yksi kieppirekki ja yksi pöytätennispöytä. Leikkialue on sittemmin muutettu Vantaan vuoden 2000 kulttuurikaupunkimäärärahasta maksetun avustuksen turvin opiskelijoiden ryhmätyönä tehtyjen suunnitelmien mukaan vapaamuotoiseksi kumpuilevaksi kiveykseksi. Istutussuunnitelmasta huolimatta leikkialueen kulmassa alkoi kasvaa elinvoimainen haapa, joka nyt solitäärinä vartioi pihaa.

Leikki- ja sisääntulopiha rajautuu toiselta sivultaan metsikköön, joka on säilynyt hyväkuntoisena. Alun perin pihan koillisreunaan rakennettiin kaareva auditorio, mutta puutavara on lahonnut ja poistettu.

Myöhemmin oppilaat ovat istuttaneet lisää vaahteroita pysäköintialueelle. (viite 16)

Martinlaaksonpolulla vaahterakujanteella vallitsee puutarhakaupungin tunnelma. Koulun porrashuoneiden kohdille rakennetut ovet katoksineen ovat mittasuhteiltaan miellyttävät vehreät syvennykset. Suuri hallimainen rakennus tarjoaa näin intiimit sisäänkäynnit puistokujan puolelta. Ainoastaan keittiön huoltopiha, joka myös avautuu Martinlaaksonpolulle, kaipaa näkösuojaa.

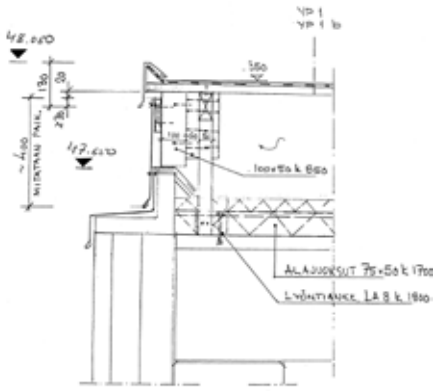
35

vehreä sisäänkäyntipiha Martinlaaksonpolulta E -portaaseen

36

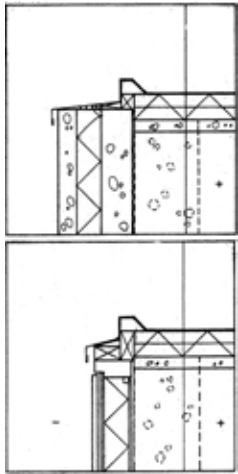
alakuva: keittiön huoltopiha Martinlaaksonpolulle kaipaisi näkösuojaa

37

suunnitelmapiirros korotet-
tavan vesikaton räystäs-
detaljista vuodelta 1990,
alakuvassa alkuperäisiä
räystäsdetaljeja 16.10.1972
päivätyt piirustuksen mukaan
lähde: Vantaan tilakeskuksen
arkisto

38

ränsistyneitä pellityksiä Martinlaaksonpolun kulmassa

5. Muutokset

5.1 Muutokset ulkoarkkitehtuurissa

Suurin ulkoarkkitehtuuriin vaikuttava asia on tapahtunut jo vuonna 1976, kun toinen rakennusvaihe valmistui torsona.

7.11.1990 on myönnetty rakennuslupa vesikaton korottamiselle ja uusimiselle.

Tilakeskuksen arkistosta löytyy AMV -Suunnittelu Oy:n laatima rakennepiirustus.

Nykyinen rakennuksen ulkohahmon ränsistyneisyys kulminoituu pellitettyihin nurkkien ja vesikaton liitoskohtaan. Koska katto on korotettu, pellin määrä julkisivussa on pinta-alaltaan lisääntynyt. Pelti on liian ohutta, ilmeisesti 0,6 mm paksuista ja paikka paikoin maali hilseilee.

Lisäksi pellityksiä on varmaankin uusittu pieninä paloina, tai sitten jo alun perin peltityöt ovat menneet pieleen.

Tilakeskuksesta saatujen tietojen mukaan julkisivun pesubetonilaatat ovat huonokuntoisia, vaikka vaurioituminen ei vielä näy elementtien pinnalla.

Kaarevista sisääntulokatoksista on uusittu yksi, G-portaan katos profiilipeltiseksi.

5.2 Muutokset sisätiloissa

Lukuisat pienet muutostyöt koulun sisällä, kuten väliseinien siirrot, eivät oleellisesti vaikuta rakennuksen tilalliseen ilmeeseen, koska pohjaratkaisu on niin selkeä ja järjestelmällinen. Pohjakerroksessa, jossa muutamia perusopetustiloja on uusilla väliseinillä rajattu leveästä käytävästä vuonna 2004, eivät sinänsä riko tilasysteemiä, koska käytävät ovat alun perin olleet lähes torimaisia laajennuksineen. (luettelo muutoksista sivuilla 26 ja 27)

Kokolattiamattojen poisto kymmenen käyttövuoden jälkeen on vaikuttanut sisätilojen akustisiin olosuhteisiin, mutta koska välipohjalaattojen alapintoihin on jo rakennusvaiheessa asennettu vaimennuslevyt, melutaso ei ole noussut häiritseväksi.

Sen sijaan alkuperäisen kalustuksen korvaaminen vuosien varrella vakiokoulukalusteilla on ollut huomattava muutos. Kalustus suunniteltiin varta vasten Martinlaakson kouluun ja esineille valittiin koulun kirkkaisiin pääväriin perustuvaa väritys. Nykyiset näkymät opetustiloista ovat kalpeita, kun niitä vertaa rakennuksen valmistumisajankohtana otettuihin kuviin.

39

opetustilojen kalustus on vuosien varrella uusittu miltei kauttaaltaan, samalla ovat alkuperäiset sisävaritysideat kadonneet, kuva vasemmalla: arkkitehti Aarne von Boehm, 1974

40

pohjakerroksen tekstiilityön luokkaan avautuu terassoitu sisäpiha istutuksineen, jotka on uusittu 2000-luvun alussa

Myönteisinä muutoksina voi mainita koulun oppilaiden kuvaamataidonopetuksessa tehdyt ryhmätyöt: korkeaan aula-ruokasaliin valmistunut suuri seinämaalaus ja pihan ympäristötaideteos haapapuun ympärille.

6. Epäkohdat

Rakennusteknisiä ongelmia ei ole erikseen selostettu tässä selvityksessä, ne kuuluvat kuntotutkimuksen piiriin. Niihin viitataan luettelossa, joka on laadittu kuvaamaan suoritettuja korjaustöitä. Lisäksi niitä on pohdittu Arno Savelan ja Heikki Halstin haastattelujen yhteydessä lähinnä yrityksenä valottaa 1970-luvun suunnittelu- ja rakentamisilmapiiriä.

Tilanahtauden vuoksi kouluun on jouduttu tekemään joitain täysin ikkunattomia luokkia, joissa on lisäksi puutteellinen ilmanvaihto. Ne eivät vastaa vaatimuksia, joita opetustiloille asetetaan.

Pohjakerroksen taito- ja taideaineluokista osa saa valonsa vain kapeiden sisäpihojen välityksellä (kuva 46), mikä on osittain perua supistetusta II rakennusvaiheesta. Sen sijaan esimerkiksi tekstiilityöluokan ikkuna, joka avautuu sisäpihalle sen pituussuunnassa on ikkunana aivan riittävä, oikeastaan tilallisesti hieno kohta talossa. (kuva 40)

Nykyään päivänvalo on yleisenä vaatimuksena kaikissa opetustiloissa. Rakennuksen valmistusajankohtana pidettiin ikkunattomia luokahuoneita mahdollisina vaihtoehtoina, joskaan ei suositeltavina. (mm. väitöskirja aiheesta, Kauko Tikkanen, Teknillisen korkeakoulun Arkkitehtiosaston rakennussuunnittelun laitoksen julkaisu A 9, 1974.) Johtopäätökset tutkimuksessa ikkunoiden merkitys opetustiloissa: "Kävi ilmi, että näköväsymys oli varteenotettava tekijä kylmän ilmaston luokahuoneissa. Sen sijaan leudossa ilmastossa, missä on yleensä runsaasti päivänvaloa, ei se ollut merkitsevä ikkunattomissakaan luokahuoneissa. Istuttaessa näkökorkeudella olevat ikkunat näyttävät vähentävän kouluikäisten lasten tiedostettua näköväsymystä. Kokeilukouluissa usein toistuvien näköväsymysvalitusten johdosta ei voida suosittaa pienten (n.62 m²), seinien ympäröivien, yksinomaisesti ylävaloikkunallisten luokahuoneitten käyttöä koulun luokahuoneiden päätytyypinä kylmässä ilmastossa." viite 17

41

poistumistieporras toisen kerroksen hallinto- ja terveydenhoitotiloista pihalle;
väljyytensä ja valoisuutensa ansiosta se voisi olla myös käyntinä opetustiloille.

7. Martinlaakson koulun rakennus- ja paikallishistorialliset arvot; suositukset

42

rajattu näkymä pohjakerroksen
kuvaamataidon luokasta

Voidaan todeta, että Martinlaakson koulu pohjaratkaisultaan ja julkisivuiltaan noudattaa rakentamisajankohtanaan vallinneita ja koko 70-luvun jatkuneita suunnitteluihanteita. Sen sijaan koulun toimintaan liittyvät ajatukset olivat uusia 1970 -luvun alussa.

Rakennus kuuluu kuitenkin korkeiden, väritykseltään onnistuneiden sisätilojensa ja väljien käytäviensä ansiosta 1970 -luvun koulurakentamisen kärkipäähän. Nykyäänkin vallitsevien normien mukaan tällaisen toteuttaminen olisi mahdotonta, yleensä koulusuunnittelussa pidetään tarkkaan huolta, ettei brutto- ja hyötyalan suhdeluku kasva liian suureksi.

Rakennuksen arkkitehtoninen arvo 1970 -luvun koulurakennusten joukossa on kiistaton. Vertailua on helppo tehdä esimerkiksi naapuritontilla sijaitsevaan Laajavuoren kouluun, joka edustaa rakennusajankohtansa tyypillistä koulutuotantoa: matalaa, yksitoikkoista tilaa vailla hierarkiaa, joka jäsentäisi kouluun esimerkiksi yhteisöllisyyttä symboloivan yhteisen aulan.

Rakennushistorialliset ja kulttuurihistorialliset arvot taas määrittyivät paljolti paikallisten tekijöiden mukaan. Koska koulu vuokrasi tilat kunnan sivukirjastolle ja elokuvateatterille, rakennuksesta muodostui pienimuotoinen kulttuurikeskus. Näyttää siltä, että rakennus on onnistunut sille suunnitteluajankohtanaan, jo kilpailuvaiheessa

43

ruokasalin matala osa: ravintolasisiustus on vaihtunut, alkuperäisestä tunnelmasta muistuttaa katon kirkas punainen väri. Kuva vasemmalla: Aarne von Boehm, 1974

määritellyssä tehtävässä: paikallisen kulttuurin luomisessa. Kuten opetushallituksen yliarkkitehti Reino Tapaninen haastattelussa 3.10.2007 totesi: "koulurakennuksen mahdollista purkamispäätöstä harkittaessa on erityisen huolellisesti otettava huomioon rakennuksen korjattavuus, käyttökelpoisuus ja muunneltavuus sekä aikakauteen liittyvät arkkitehtoniset arvot. Onhan koulurakennus tyypillinen aikakutensa edustaja ja jo muodostunut osaksi kaupunkikuvaa ja yhteistä muistia." (viite 18)

Rakennusta ja sen suojiin juurtunutta elämää ei voi arvioinneissa irrottaa täysin toisistaan. Vaikka koulu ei toteutunutkaan suunnitellussa laajuudessaan, se on toiminut hyvin. Opettajat, joita haastateltiin, (viite 19) olivat sitä mieltä, että koulu rakennuksena ei ole koskaan ollut esteenä minkään muotoisen opetuksen antamiselle, pikemminkin päinvastoin. Väljine käytävineen se on ollut kuin jättimäinen verstaas, jossa on ollut tilaa toteuttaa paljon sellaista, mikä tiukemmin mitoitettussa koulussa olisi ollut mahdotonta. Tilallisesti tärkein on se, että normaalihintapäätöksen leikkuri ei latistanut sisätiloja, koska koulu aloitti yksityiskouluna, ja rakentamistoimikunta saattoi ohi valtionavun päättää toteuttaa laajempiakin suunnitelmia, kuin mitä normisto salli. Kuntien rakentamisessa peruskouluissa normeja oli tarve noudattaa tasapuolisuuden vuoksi. (viite 20)

Koulun yhteishenkeä päästiin rakentamaan uudessa talossa alusta alkaen lahjakkaiden pedagogien voimin. Koulun rehtori Joukon Tuhkanen "antoi vapaat kädet" innostuneiden opettajien järjestää opetus ryhmitöiksi erilaisissa useamman aineen ryhmissä. (viite 21). Koulun leveitä käytäviä ei ole

Voisi jopa ajatella, että on pedagogisesti mielekästä, että arkkitehdin peukalonpainallus ei ole liian painava koulun ympäristössä: kuin hyvällä vanhemmalla ikään, arkkitehdilläkin on mahdollisuus antaa kasvulle rajat, mutta myös tilaa.

44

oppilaat ovat tapetoineet liikuntasalin seinät keskiaika-teeman mukaan vanhojen tansseja varten, kuva Cleo Mustonen

45

alla: kalligrafiaa käytävillä, jotka ovat aina olleet paikkoja paitsi nuorison parveilulle, myös luovuuden ilmenemiselle

46

pohjakerroksen kuvaamataidon luokka, johon saadaan vähän päivänvaloa, mutta josta on käynti ulos sisäpihalle

Nuorison motiivi tulla kouluun on usein sosiaalinen: kaveritkin käyvät koulua. Murrosikään tultaessa auktoriteeteista halutaan irrottautua ja on tarve parveilla omista ryhmissä. Esimerkiksi päärautatieasema on perinteinen nuorison kokoontumispaikka Helsingin seudulla, nyttemmin kesäisin myös keskustan puistot.

Koulun va. rehtorin Merja Kuukan mukaan oppilaat viihtyvät Martsarissa myös sen vuoksi, että heillä on tilaa, missä parveilla. Koululaiset joudutaan komentamaan pois rakennuksesta iltaisin, kun koulu suljetaan.

Tästä voisivat kuntien sosiaali- ja koulutoimesta vastaavat ottaa opikseen: kannattaisi rakentaa koulujen yhteyteen enemmän bruttoalaa nuorison parveilulle!

Tilastotietoa Vantaan rakennuskannan iästä, lähde Vantaan Kaupunginmuseo.
Tällä hetkellä Vantaan rakennusrekisterin mukaan:

ennen 1950	rakennettuja rakennuksia	on 3 566 kpl
ennen 1960	-"	7 345 kpl
ennen 1970	-"	11 104 kpl
ennen 1980	-"	14 804 kpl
ennen 1990	-"	22 436 kpl
ennen 2000	-"	28 859 kpl

käytetty vain lasten ja nuorten parveiluun, vaan tila on mahdollistanut paljon selllaisten suurikokoisten töiden valmistamisen, joihin tavallisella koulumitoituksella ei olisi tilaa.

Heti alusta alkaen koulussa oli paljon eri harrastusryhmiä, joita opettajat vetivät myöskin harrastuksenaan.

Koska on osoittautunut, että Martinlaakson koulussa kasvaneet lapset ovat saaneet nauttia ainutlaatuisesta yhteishengestä, "Martsari-hengestä", on rakennus myös tämän perusteella, arkkitehtonisten ja rakennus- ja kulttuurihistoriallisten arvojensa lisäksi, katsottava peruskorjaamisen arvoiseksi.

Rakennuksen korjaamisen periaatteet tulee suhteuttaa myös Vantaan omaan paikalliseen rakennuskulttuuriin: koska kerrostuma on ohut, 1970 -luvun rakennuskantakin on jo paikallishistoriaa, jota tulee korjata hienovaraisesti, alkuperäinen materiaaalintuntu säilyttäen ja rakennustekniset virheet korjaten.

Koska Suomessa ollaan jo herätty huomaamaan ns. uudemman rakennuskannan, myös 1970 -luvulla valmistuneiden talojen arvo ympäristössä, ovat Teknilliset korkeakoulut sekä Tampereella että Otaniemessä tehneet tutkimusta esimerkiksi tyypillisistä rakennusteknisistä ongelmista ja niiden korjaustavoista. (viite 22)

Martinlaakson koulun korjaaminen on sikäli helppoa, että rakennuksella on kantava pilari-palkki -runko ja siihen yhdistettynä elementtilaatat. viite, Heikki Halsti
Esimerkiksi ulkoseinien pesubetoni- tai ikkunaelementtien uusiminen parannettuine lämmönläpäisykertoimineen onnistuu, vaikka syytä on tutkia myös paikalliset korjausmenetelmät kokonaisten elementtien uusimisen vaihtoehtona.

Peruskorjauksen yksi tärkeimmistä suunnitteluongelmista on räystääsratkaisu: miten saadaan sirompi räystäsdetalji palautettua, kun vesikatto vaatii kallistuksensa.

Kattomuodon muuttaminen rajusti, esimerkiksi aumakatoksi, olisi mahdoton ratkaisu: perinteisesti aumakattoa on

käytetty suhteellisen kapearunkoisten talojen kattotyyppinä. Leveärunkoinen rakennus tulisi liian korkeaksi ja julkisivujen suhteet muuttuisivat. Koko Martinlaaksonpolun miellyttävä kävelijälle sopiva mittakaava muuttuisi, ja kävelykuja pimenisi.

Sen sijaan uusia, nykyiset korkeusvaatimukset täyttäviä ilmanvaihtokonehuoneita voidaan rakentaa katolle siten, että ne sijoitetaan kyllin etäälle räystäältä ja ulospuhallus- ym. laitteiden ryhmittely suunnitellaan.

Mikäli rakennus päätetään korjata ja lisätilaa tarvitaan,ärkevintä olisi täydentää rakennus ehjäksi hahmoksi siltä osin, kun se on jäänyt toteuttamatta ja siirtää kellarista pois opetustiloja ikkunallisiin luokkahuoneisiin. Sisäänkäynnit eri ikäisille lapsille on helppo toteuttaa kävelykadun kautta. Koululla on herännyt ajatus nuorisotilojen sijoittamisesta kellariin, jonne myös saadaan oma sisäänkäynti. (viite 23)

Kun tehdään puhtaasti taloudellisia, myös energiataloudellisissa laskelmia, juuri koulun väljyys, eli hyöty- ja bruttoalan suhde nousee ongelmaksi. Lämmitettäviä kuutioita ja muita kiinteitä kuluja on enemmän, kuin mahdollisessa tehokkaammin toteutetussa uudisrakennuksessa. Näistä laskelmista kuitenkin puuttuvat ne luvut, joiden valossa kaupungille tulee säästöä toisaalla, esimerkiksi sosiaalitoimissa tai terveydenhuollossa. Korjaamalla rakennuksen, jossa lapset ja nuoret ovat alusta alkaen viihtyneet ja kasvaneet, kaupunki samalla rakentaa tulevaisuuttaan oman, paikallisen perinteensä pohjalta.

47

ilmaisutaitoa Martsarissa

48

alla: kuvistunnilla Martsarissa.

49

alla vasemmalla:
bändi soittaa naamiaisissa
kuvat Cleo Mustonen

vasemmalla ensimmäisen rakennusvaiheen tiedot kohteesta ja suunnittelijoista 26.9.1972 päivätyn rakennuslupakomission päätöksen mukaan,
oikealla toisen vaiheen luettelo (päiväämätön)

Martinlaakson yhteiskoulu
ESITIEDOT RAKENNUSKOSTEESTA
SUUNNITTELIJAT
1972-09-26

Rakennuskohde Vantaan kauppalaan Martinlaakson asemakaava-alueella kortteliin 17567, tontille 1 rakennettava Martinlaakson yhteiskoulun 1 rakennusvaihe.
Koulurakennuksen tilavuus 39 700 m³ (1 rakennusvaihe)
Koulurakennuksen kerrosala 7 700 m² (1 rakennusvaihe)

Rakennuttaja Martinlaakson yhteiskoulun kannatusyhdistys ry.

Rakennuttajan valtuuksin toimii

Rakennustoimikunta, puheenjohtajana ins. Erkki Nieminen
os. Martinlaakson tie 40 D 28, 01620 Martinlaakso.

Suunnittelijat
Arkkitehti Oy Kaupunkisuunnittelu Ab
arkkitehti Arno Savola
arkkitehti Olli Raito
Työselitykseen liittyvät asiat:
rak.mest. Mauno Vesterinen
Topeliuksenkatu 1 A, 00260 Helsinki 26
puh. 440 721
Rakenteet Insinööritoimisto Pertti Ranta
dipl.ins. Pertti Ranta
ins. Sakari Hakko
Pormestarinrinne 8 B 24, 00160 Helsinki 16
puh. 661 599
LVI Insinööritoimisto Termoplan Oy
Lämpö- ja Vesi, ins. Raimo Kaisla
ilmastointi: dipl.ins. Timo Viljanen
Malminkartanon tie 1, 00390 Helsinki 39
puh. 541 122
Sähkö EK:n Insinööritoimisto
insinööri Osmo Taulu
Mikonkatu 17, 00170 Helsinki 17
puh. 10 491
Akustiikka Arkkitehtitoimisto Alpo Halme
arkkitehti Alpo Halme
Norotie 12 C 21, 01600 Myyrmäki
puh. 432 814
Pohjatutkimukset Insinööritoimisto Pohjateknikka
dipl.ins. Leo Kallio
Runeberginkatu 39 A, 00100 Helsinki 10
puh. 441 228
Ympäristösuunnittelu Puutarha-arkkitehti Leena Iisakkila
Alkutie 76 D, 00660 Helsinki 66
puh. 745 214

Martinlaakson Yhteiskoulu
2.vaihe Rakennusselitys

01
Rakennuskohde, rakennuttajat, suunnittelijat

Rakennuskohde Vantaan kauppalaan Martinlaakson asemakaava-alueella kortteliin 17567, tontille 1 rakennettava Martinlaakson yhteiskoulun 2-rakennusvaihe.

Lisärakennuksen tilavuus n. 5850 m³
Lisärakennuksen kerrosala n. 1120 m².

1-rakennusvaiheen lattiaton kellari-
varauksen tilavuus n. 1750 m³
ka n. 420 m².

1-rakennusvaiheen lattiallinen kellari-
varaus n. 170 m².

Rakennuttaja Martinlaakson yhteiskoulun kannatusyhdistys ry.
Osoite: Martinlaakson polku 4, 01620 Martinlaakso.

Rakennuttajan organisaatio

Rakennuttajan valtuuksin toimii työtä varten asetettu rakennustoimikunta, puheenjohtajana ins. Erkki Nieminen.
Osoite: Martinlaakson tie 40 D 28, 01620 Martinlaakso.

Suunnittelijat ja asiantuntijat

Arkkitehti Oy Kaupunkisuunnittelu Ab
arkkitehti Arno Savola
ins. Heikki Halletti
sisustusarkkitehti
Anita Karhunen
Topeliuksenkatu 1 A, 00260 Helsinki 26
puh. 440 721

Rakenteet Insinööritoimisto Pertti Ranta
dipl.ins. Pertti Ranta
ins. Kari Harju
Pormestarinrinne 8 B 24,
00160 Helsinki 16
puh. 661 599

LVI Oy Renlund Ab/Termoplan
Lämpö ja Vesi: ins. Raimo Kaisla
ilmastointi: dipl.ins. Timo Viljanen
Malminkartanon tie 1,
00390 Helsinki 39
puh. 541 122

Sähkö EK:n Insinööritoimisto
tekn. Tauno Jyräsalo
Mikonkatu 17
00100 Helsinki 19
puh. 10 491

Akustiikka Arkkitehtitoimisto Alpo Halme
arkkitehti Alpo Halme
Norotie 12 C 21
01600 Myyrmäki
puh. 90-532 814

Ympäristösuunnittelu Oy Kaupunkisuunnittelu Ab/
Puutarhateknikko Juhani Tuuri
Fortentie 3
01300 Tikkurila
puh. 90-831 695

Pohjatutkimukset Insinööritoimisto Pohjateknikka
dipl.ins. Leo Kallio
Kusatie 18,
02700 HELSINKI 27
puh. 487 155

viiteluettelo:

- sivu 3 viite 1: Tuhkanen, Jouko: Martsari, meidän koulumme, 25 vuotta koulua Martinlaaksossa, 1995
katso myös liite raportin loppuosassa: Jouko Tuhkanen
- viite 2: Suomen Arkkitehtiliiton julkaiseman Arkkitehti -lehden kilpailuliite 6-7 / 1972
- sivu 5 viite 3: -"
- sivu 6 viite 4: -"
- sivu 7 viite 5: Tuhkanen, Jouko: Martsari, meidän koulumme...
- sivu 7 viite 6: Halsti, Heikki, haastattelussa 18.10.2007
katso myös liite raportin loppuosassa: Heikki Halsti
- sivu 7 viite 7: Hannu Murros: SITRA:n koulurakennustutkimus, artikkeli Wille Mikkolan toimittamassa SITRA:n koulurakennustutkimuksen loppuraportissa "Koulurakennusten suunnittelu", 1974
- sivu 7 viite 8: Halsti, Heikki, haastattelussa 18.10.2007
- sivu 10 viite 9: Tuhkanen, Jouko, haastattelussa 29.9.2007
- sivu 12 viite 10: Halsti Heikki, haastattelussa 18.10.2007
- sivu 12 viite 11: Halsti 18.10.2007, Tuhkanen 29.9.2007
- sivu 12 viite 12: Halsti 18.10.2007
- sivu 13 viite 13: puhelinkeskustelu: Vantaan kaupungin työpäällikkö Timo Santala / Sari Nieminen 19.11.2007
- sivu 13 viite 14: Mustonen, Cleo ja Vaalavuo, Irmeli haastattelussa 4.10.2007
katso myös liite raportin loppuosassa: ilmaisutaito Martsarissa ja muita oppilastöitä Kuvaamataidon ja ilmaisutaidon opettaja Cleo Mustonen ja maantiedon ja biologian opettaja Irmeli Vaalavuo aloittivat opetuksen, kun uutta koulutaloa suunniteltiin, Mustonen on eläkkeellä ja Vaalavuo opettaa vieläkin osa-aikaisesti koulussa.
- sivu 14 viite 15: Heikki Halsti, haastattelu 18.10.2007
2. vaiheen rakennusselityksen tiedot suunnittelijoista sivulla 24
- sivu 17 viite 16: Mustonen, Cleo, haastattelussa 4.10.2007
- sivu 19 viite 17: Kauko Tikkanen: Ikkunoiden merkitys opetustiloissa, artikkeli Wille Mikkolan toimittamassa SITRA:n koulurakennustutkimuksen loppuraportissa "Koulurakennusten suunnittelu", 1974
- sivu 21 viite 18: Tapaninen, Reino haastattelussa 3.10.2007.
Reino Tapaninen on Opetushallituksen yliarkkitehti, jonka työhön kuuluvat mm. koulusuunnitteluun ja -rakentamiseen liittyvät kehittämis-, koulutus- ja konsultointitehtävät. Hän on aiemmin toiminut mm. itsenäisenä arkkitehtina, jonka suunnittelutehtävät ovat koostuneet pääasiassa koulu- ja päiväkotirakennuksista.
- sivu 21 viite 19: Mustonen, Cleo ja Vaalavuo, Irmeli haastattelussa 4.10.2007
- sivu 21 viite 20: Halsti, Heikki haastattelussa 18.10.2007
- sivu 21 viite 21: Mustonen, Cleo ja Vaalavuo, Irmeli haastattelussa 4.10.2007
- sivu 22 viite 22: Helsingin Teknillinen korkeakoulu:
"Koulurakennusten sisäilmasto-ongelmien ja kosteusvaurioiden korjaaminen - opas rakennuksen kunnon tutkimiseen ja korjaushankkeen toteuttamiseen", raportin ilmoitettu valmistumisaika: vuodenvaihte 2007-08.
- Tampereen Teknillinen korkeakoulu:
MAC (Modern Suburban Architecture) 2006 -projekti,
"Conservation and Maintenance of Concrete Facades, Technical Possibilities and Restrictions" -raportti
- sivu 23 viite 23: Kuokka, Merja, va. rehtori haastattelussa 21.9.2007

Martinlaakson koulu

liite rakennushistorialliseen selvitykseen,
luettelo myönnetyistä rakennusluvista,
Vantaan kaupunginarkistosta ja rakennusvalvonnasta saadut
tiedot:

20.11.1972 ensimmäisen vaiheen rakennuslupa

30. 4.1974 toisen vaiheen rakennuslupa,
(ei toteutunut tässä laajuudessa)

2.5. 1974 urheilukenttien ulkokatoksen muutos

13.11.1975 supistetun II -vaiheen lupa, I -vaiheen
muutostyöt ja kellarivarausta

19.5. 1976 pohjakerroksessa useita muutoksia,
mm. musiikin teorian luokan muutos
kuvaamataidon luokaksi, väliseinä-
muutoksia

16.12.1976 auditorion näyttämöltä erotetaan
kipsilevyseinin AV- varasto

13.6. 1977 lupa tontin aitaamiselle

26.10.1979 lupa koulurakennuksessa toimivan
elokuvateatterin mainostaulun
rakentamiseen

5.8. 1980 huonejakoja ja käytön muutoksia, mm.
kirjastosta erotettu opetustila OT3, 60m2

18.6. 1985 väliseinämuutoksia, uusi varasto
pohjakerroksen kuvaamataidon luokkaan

21.3. 1989 muutoksia teknisen käsityön tiloissa

7.11. 1990 puurakenteinen vesikatto

ote rehtori Tuhkasen leikekirjasta vuodelta 1973

Koululle on tehty lukuisia pieniä muutos- ja korjaustöitä vuosien saatossa.

Saatavilla on ollut kuvia suunnitelmista, joista ei ole tietoa, ovatko ne toteutuneet sellaisinaan, osittain tai ei ollenkaan.

Koululla säilyneet vahtimestarin päiväkirjamerkinnot tehdyistä töistä alkavat vasta vuosituhatosen vaihteessa. Oheen on koottu luettelo Vantaan kaupungin Tilakeskuksen arkistosta löytyneistä muista kuin rakennuslupaa vaatineista muutossuunnitelmista (merikintä su = löytynyt suunnitelma) Tietoja on täydennetty insinööri Jukka Räsäsen ja työpäällikkö Timo Seppäsen tiedoilla.

5.1.1976 keittiömuutos (su)

1986 alkanut, useamman vuoden ajan kestänyt kaikkien ikkunaelementtien uusiminen. Samalla saumakohdat on pellitetty.

2.6.1994 kattoterassin korjaussuunnitelma (su)

11.6.1996 teknisen työn tilojen korjaus, purunpoistotilan rakentaminen (su), toteutunut 1996 -97

16.12.1997 auditorion remontti valmistunut

15.2.1999 salaojituksen korjaussuunnitelma, alustatilan korjaus ja ilmanvaihdon parantamien alustatilassa, toteutunut useassa vaihteessa.

30.9.2000 valmistunut vahtimestarin asunnon korjaus: pinnat uusittu ja kylpyhuone uusittu

2000 pihan tasaus suunniteltu, A -oven edustan pihan korjaus tehty, sähköjohtoja uusittu.

24.8.2000 pidetty 10-vuotistakuutarkastus uusitulle vesikatolle

2000 suunniteltu katosten korjaus, lasikuitupinnan vaihtaminen pelliksi, vain G-portaan katos uusittu 2002 myös katosten perustusten korjaus on suunniteltu.

2001 tehty talonmiehen asunnon korjaus: pinnat ja kylpyhuone uusittu

15.11.2001 sisäpihalle 2 istutussuunnitelma (su), toteutunut

15.1.2002 sisäpihalle 1 istutussuunnitelma (su), toteutunut

27.8.2002 luonnontieteiden luokkien korjaus ja muutos(su), toteutunut

2002 alakerran ikkunattoman matematiikan luokan seinää korjattu injektoimalla (iso lampi seinän vieressä)

2002 lämmönvaihdin uusittu

2003 asennettu uusi painesäiliö lämmönjakohuoneeseen, patterit ja termostaattiventtiilit uusittu, lämpölinjat säädetty

- 8.12.2003 uusia opetustiloja pohjakerroksen käytävälle
pienryhmätila varastoon 1.016 ja uusi aulaluokka
1.012 (su), toteutuneet 2004
- 2004 rakennettu uusi liikuntaesteisten WC
K - sisäänkäyntiaulan yhteyteen
- 2004 asennettu tuuletettuun alustatilaan valaistus ja
peltiluukut kulkuaukkoihin
- 2004 liikuntasalin lattiapinnoitteen uusiminen,
valaistusta lisätty
- 2005 viemärien pesu ja kuivaus
- 2006 1.005 kotitalousluokkien kaappeja uusittu
- 2006 opettajien huoneen ulkoseinän
kosteusvaurioita korjattu, ikkunattomia pieniä
huoneita 3.051 - 3.054 korjattu samasta syystä,
2.049 seinän kosteusvaurioita korjattu, 1.036
musiikkiluokka: ilmanvuotopaikkoja
tiivistetty, 1.23L matematiikan luokka (alun perin
varasto) betoniseinän sisäpuolelle rakennettu
puurunko purettu, kuivattu ja tehty uusi eristys
- 2007 hammashoidon tilat uusittu
- 2007 1.044 VSS/studion kokolattiamatot otettu pois,
akustointivillitukset seinistä otettu pois,
myös 1.050 VSS -tilassa samat toimenpiteet

koululta on lisäksi saatu seuraavia tietoja:
"Rehtori Parviaisen aikana on rakennettu sisäinen
tietoverkko"

lisäksi merkintöjä vahtimestarin päiväkirjasta:

- 1999 kuvataideluokan vesiposti jäänyt
2005 noussut vettä talon alle (Martinlaaksonpolun pääviemäri
mennyt useamman kerran tukkoon, koska puiden juuret ovat
tunkeneet putken läpi)

Martinlaakson koulun rakennushistoriallinen selvitys,
liite: henkilöhaastattelut ja otteita opetuksen sisällöstä

arkkitehti Arno Savelan haastattelu

insinööri Harri Halstin haastattelu

rehtori Jouko Tuhkasen haastattelu

**kuvamataidonopettaja Cleo Mustosen ja
maantiedon ja biologian opettajan Irmeli Vaalavuon
haastattelu sekä poimintoja oppilastoista**

pihalta on hävinnyt auditorio ja ruutuosmitteluun perustunut leikki- ja istutusalue, mutta suurikokoinen, elinvoimainen haapa ja koulun oppilaiden suunnitelmien mukaan rakennettu oleskelualue puun ympärillä symboloivat kasvua sekä ikäikaista oppimista, jossa kokoonnutaan suuren vanhan puun lehvästön suojaan.

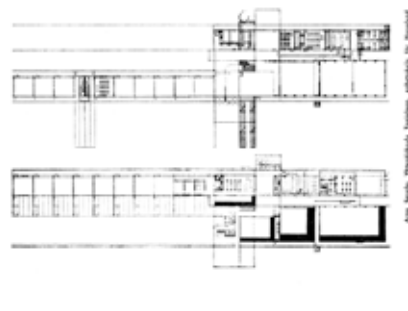
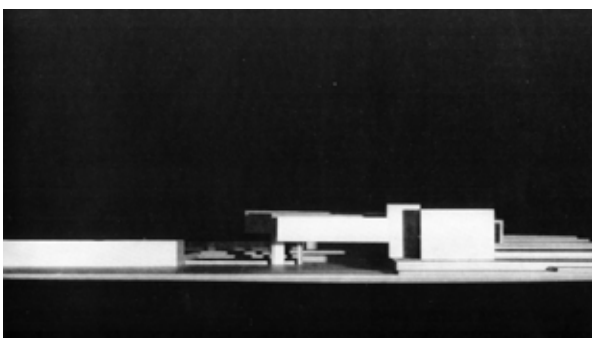
SAVELA, Arno Aulis, Arkk. Hki. *26.1.35
Heinola. Joht arkk,
Arkk tsto Kaupunki-
suunnittelu Oy 69-
Yo Heinolan yl 53,
arkk TKK A 61. Vht
Veikko † ja Lempi (os
Tapaninaho) Savela.
∞ 70 kirj vaiht Eva
Kaarina os Sirenius
* 39. *Lapser* Antti 71,
Jussi 73, Janne 73.
Ent päätoimet Arkk
tsto Pentti Ahola
suunn 56-59, Arkk
tsto Viljo Revell & Co
suunn arkk 60-63, Arkk tsto Arno Savela joht
arkk 63-64, Arkk tsto Salonen-Savela joht
arkk 64-69. *Sivutoimet* TKK:n arkk os ass
66-, valintakurssien johto 67, 68. Sis as min
kaavoitus- ja rak asiain neuv k rantakaava-
jaoksen as tunt 69-70, Oy Finnplanco Ltd
osakas 74-. *Julk ja pat luk* esitelmia INSKO:n
Suomen Kaupunkiliiton, SAFA:n, Kouluhall
jne koulutustilaisuuksissa ja julkaisuissa,
Koulun tilat ja sisäinen liikenne 73, tutk rap
peruskoulun ja amm koulun tiloista useille
kunnille ja kuntainliitoille, toteutettuja julk ra-
kennusten suunnitelmia ja peruskorjauksia
70, asuin- ja liikerakennuksia 60, töitä Suomi
Rakentaa -näyttelyissä 70, 76, 80. *Luott toi-*
mer SAFA:n hall 66-67, SASL:n johtok 66-
68, Suomen Rakennustait museon näyttelyvk
71, SNIL:n hall 78-80, SKOL-arkk tmk 82-
84, SKOL hall tmk 85, YAPA-SAFA hall 82-
84, 86-90, SAFA kilp valiok 83, pj 84, SAFA
liittovalt 84-85, SAFA luottam valiok 89-90,
Heinola valt k 89-, SAFA:n valitsema tuomari
us suunn kilpailuissa. *Kunnia- ja ansiomerkit*
Mayors Prize Sao Paolo Biennale 61. *Sot arvo*
alik. *Harr* ulkoilu, kuntoilu. *Kielit* su, ru, eng,
sa.

ote matrikelista Diplomi-insinöörit ja arkkitehdit 1991

Martinlaakson koulua kuvakertomuksessa Abitare -lehdessä vuodelta 1974

Arno Savelan diplomityö arkkitehdin tutkinnon suorittamiseksi Teknillisessä korkeakoulussa oli suunnitelma yhtenäiskoulusta Tapiolaan, jolla hän myös voitti toisen palkinnon Sao Paulon Biennalessa vuonna 1961. Kuva vasemmalla: pienoismalli, kuva oikealla: pohjapiirrokset; kuvat näyttelyluettelosta, joka julkaistiin Kouluhallituksen järjestämän "Koulu rakentuu" -näyttelyn yhteydessä vuonna 1962, lähde: Arno Savelan arkisto

Arno Savela

s.1935, arkkitehdin tutkinto Teknillisessä korkeakoulussa vuonna 1961.

Työskenteli Arkkitehtitoimisto Pentti Aholalla vuosina 1956 -59 ja Arkkitehtitoimisto Viljo Revellillä vuosina 1960-63. Arkkitehtitoimisto Arno Savela perustettu vuonna 1963, Arkkitehtitoimisto Salonen-Savela toimi vuosina 1964-69.

Oy Kaupunkisuunnittelu Ab perustettiin vuonna 1969, se oli useamman arkkitehtitoimiston yhteenliittymä: Arkkitehtitoimisto Salonen-Savela-Ylinen yhtenä osakkaana, Arkkitehtitoimisto Aatos Issakainen toisena ja Arkkitehtitoimisto Pentti Riihelä kolmantena osakkaana. Toimisto perustettiin kaavasuunnittelutöitä varten, joita oli aluksi paljon, esim Haaga-Vantaa, Koivukylä jne.

Savelalle tuli luontevasti vastuu julkisten rakennusten suunnittelusta, olihan hän voittanut diplomityöllään, joka oli yhtenäiskoulu Tapiolaan (kuva viereisellä sivulla), Sao Paulon Biennalessa toisen palkinnon, ns. kuvernöörin palkinnon vuonna 1961.

(Sao Paulon taidebiennale perustettiin vuonna 1951, ja se on toiseksi vanhin taidebiennale maailmassa Venetsian jälkeen.)

Toimisto lähti tasaiseen kasvuun ja oli suurimmillaan noin 90 hengen yhteisö. Sinne hakeutui töihin paljon nuoria, ammatistaan innostuneita opiskelijoita, ja he myös viihtyivät siellä yleensä pitkään. Savela oli tiiviisti mukana arkipäivän suunnittelutyössä, eikä lukuisista yhtaikaisista hankkeista huolimatta jättänyt vastuuta pelkästään projektien vetäjille.

Savela opetti Otaniemessä Teknillisen korkeakoulun Arkkitehtiosastolla koulurakennusten suunnittelua 1960- ja 70 lukujen vaihteessa ja luennoi aiheesta mm. Insinöörijärjestöjen koulutuskeskuksen kursseilla. Savela on suunnitellut lukuisia kouluja; uudisrakennuksia ja peruskorjauksia, yhteensä 70 kohdetta Vantaan lisäksi mm. Keravalle, Lohjalle, Hämeenlinnaan, Tuusulaan ja Espooseen. Etenkin 1970 -ja 80 -lukujen vilkkaan rakentamisen aikana Savelan rooli koulusuunnittelijana oli Suomessa merkittävä.

Suomen Arkkitehtiiliiton julkaisemassa Arkkitehti -lehdessä ei Savelan suunnittelema kohteita ole näkynyt sitten Martinlaakson, Keravan ja Kankaanpään (myös valmistuneet 1970 -luvulla) koulujen julkaisemisen.

Tällainen erittäin valikoiva taltiointi vaikeuttaa myöhempää tutkimusta, Oy Kaupunkisuunnittelu Ab:n valtavasta tuotannosta ei ole myöskään säilynyt yhtenäistä arkistoa. Mahdollisesti niillä kunnilla, joihin toimiston suunnitelmia toteutettiin, saattaa olla arkistoissaan säilynyt kopioita suunnitelmista.

Arno Savela haastateltavana Lohjalla 5.10.2007, kuva Mona Schalin

Muistimpanoja Lohjalla 5.10.2007, haastattelijoina Mona Schalin ja Sari Nieminen:

Savelalta tiedusteltiin hänen näkemyksiään mm. betonin käytöstä rakennusmateriaalina. Hän kertoo, että betonin käyttö oli vilkkainta 1960 -luvulla, profeettana ennen kaikkea Aarno Ruusuvuori ja sittemmin Juhani Pallasmaa ja Kirjo Mikkola. "Itse välttyn aivan puhtaasti betonista rakennetun talon suunnittelemiselta, esimerkiksi Pentti Aholan toimistossa, jossa työskentelin opiskeluaikana, oli kaikki hyvät materiaalit käytössä, taloja tehtiin esimerkiksi tiilikivistä. Siellä olin piirtämässä Kauttuan voimalaitosta, johon tehtiin julkisivut betonielementeistä ja suuri ikkuna lasitiilistä, sen piti olla sellainen, että jos tulee räjähdys, paine purkautuu lasitiili-ikkunan kautta, ja muut rakenteet säilyvät." (Näin oli sittemmin erään lehtiutusen mukaan käynytkin, Savelan piirtämä lasitiiliseinä oli lentänyt taivaan tuuliin ja muu rakennus säilynyt ehjänä.) "Revell taas oli mineriittiarkkitehti, Viljo oli siitä kiinnostunut, koska siitä voi prässätä vaikka mitä. "Taskumatit" (As Oy Tornitaso, Tapiola, Espoo, v. 1959-61), jotka ensin hoidin pystyyn, niissä on valtavan suuria, tehtaalla muotoon prässättyjä kulkimia ja nurkkia. Asbesti oli hieno materiaali silloin, kun haluttiin vapaita muotoja, ei siinä ollut mitään pahaa silloin.

Betonin ongelmahan on se, että tietyssä valaistuksessa ja kuivana pinta voi olla todella kaunis, mutta sitten kun sataa, pinta tulee aivan kauhean näköiseksi. Ja jos pinta rapistuu ja teräkset alkavat ruostua, on todella pahoja ongelmia edessä. Betonilla on näitä ominaisuuksia, jotka tekevät siitä epäsuositun."

Haastattelun aikana pohdittiin myös sitä, kuinka ilmapiiri muuttui 1950 -luvun perinteeseen nojaavasta materiaalin- ja muodon käytöstä 60 -luvun tasakattoiseen detaljittomaan laatikkoarkkitehtuuriin.

"50-luvun arkkitehdit kävivät kaikki Italiassa luonnoslehtiöineen, sieltä siirtyi piirtämällä detaljeja toteutettaviin rakennuksiin. 50 -luku oli perinteisen rakentamisen aikaa, mutta unelmoitiin tasakatoista, haaveiltiin myös esimerkiksi liikkuvista taloista. Kaikki unelmoivat siitä, että pahas soikoon, kun vähänkään aikaa kuluu, niin pannaan katot tasaisiksi. Se oli funkiksen perua, Corbun (Le Corbusier) arkkitehtuuria ihailtiin. Sisä- ja ulkotilan rajan hävittäminen tuli Mies van der Rohelta, seinät uivat sisään taloon ja ulos talosta ja siellä täällä oli katos."

Suomessa raja 50- ja 60 -lukujen ihanteiden välillä oli todella jyrkkä verrattuna esimerkiksi laadukkaan arkkitehtuurin maahan Tanskaan: "Nehän eivät koskaan hurahtaneet ihan täysin tähän detaljittomaan tasakattoarkkitehtuuriin, niin kuin meillä, vaan siellä on koko ajan ollut siirtyminen 50 -luvulta eteenpäin pehmeämpää."

"Kun 80 -luvulla kävimme perheen kanssa Kanarian saarilla, huomasin, kuinka hienosti se meidän kaikkien unelmoima tasakattoarkkitehtuuri istuu siinä ilmastossa, kaikki detaljit on kunnossa ja rappaukset on seinissä kiinni eikä missään ole mitään ongelmia. Suomessa kaikki menee huonoon kuntoon jo parissa vuodessa, kun on niin kauhea ilmasto, niin kuin silloin 70-luvulla. 70-luvun ankea tunnelma johtuu kyllä myös rakennusteollisuuden kerskumisen tarpeesta, ei tarvittu kattoja tai räystäitä tai vanhanaikaisia lisukkeita ja detaljeja, tehdään vaan nopeasti elementeistä laatikkoja, jotka on sitten ikuisia. Todellisuudessa ei kestänyt kuin pari vuotta, kun vesi alkoi tulla jostain sisään."

Tuolloin oli yleistä, että rakennuksen elinäksi etukäteen kaavailtiin kahtakymmentä vuotta. Sitten se purettaisiin pois.

"Aika karmea ajattelutapa suunnittelijoille, kun he parhaansa yrittävät, tekevät hienon kohteen ja se opitaan mieltämään osaksi elinympäristöä, ja sitten se puretaan."

toisen kerroksen julkisivua nykykunnossaan terassilta kuvattuna

alkuva: alkuperäisiä julkisivuleikkauksia 16.10.1972 päivätyn piirustuksen mukaan, lähde: Vantaan Tilakeskuksen arkisto

Heikki Halsti
s. 1946
insinööri, Tekniska Läroverket 1974

Vuosina 1968-82 Oy Kaupunkisuunnittelu Ab:ssä teknisenä avustajana ja suunnittelijana, 1982-1997 projektin vetäjänä, vastaavana suunnittelijana ja pääsuunnittelijana Arno Savelan projekteissa, vuodesta 2000 Suunnittelutoimisto Heikki Halsti Oy.
Halsti oli töissä Oy Kaupunkisuunnittelu Ab:ssä koko toimiston olemassaolon ajan.
Hän oli mukana jo Martinlaakson koulun kilpailuvaiheessa avustajana piirtämässä ehdotusta puhtaaksi, ja toteutusvaiheessa, etenkin työmaan hoidossa hän oli Savelan oikea käsi.
Martinlaakson koulua suunnittelemassa oli myös arkkitehtiylöppilas Olli Railo ja rakennusselityksen laadinnasta vastasi rakennusmestari Mauno Vesterinen.

Heikki Halstia on haastateltu Helsingissä 18.10.2007.
Haastattelun antia on käytetty selostuksen luvussa 4.2, jossa kuvaillaan koulun tilallisia ja rakennusteknisiä ratkaisuja, ohessa vielä tiivistelmä muista haastattelussa ilmi tulleista asioista.

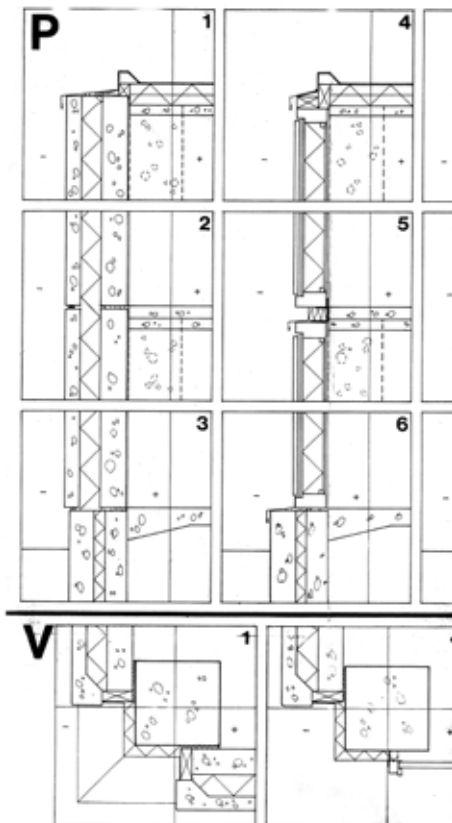
Keskusteltaessa normaalihintapäätöksen koulusuunnittelua ohjaavasta merkityksestä, Halsti tuo esiin sen, että kyllä kunnatkin kustansivat omalla rahoituksellaan normaalihintapäätöksen mukaisten tilojen lisäksi erikoisratkaisuja, mutta kunnissa piti olla hyvin tarkka siitä, että alueellisia eroja kunnan eri osiin ei syntynyt. Kuntalaisten piti saada saman tasoiset palvelut, ja tätä käytettiin usein syynä siihen, että noudatettiin normistoa.
"Täytyy muistaa myös se, että tuohon aikaan ei yhteiskunnalla ollut varaa rakentaa sen parempia rakennuksia; siis ilmeeltään, tilankäsittelyltään ja materiaaleiltaan kalliimpia, tai rakennusmuodoltaan vaihtelevampia rakennuksia", Halsti sanoo.

Huolettoman optimistista vesikattorakennetta on selostettu tarkemmin luvussa 4.2.2 sekä Savelan haastattelusta tehdyssä liitteessä.

Pohditaan rakennuksen lämpö- ja kosteusvuotoja; Halsti toteaa, että arkkitehtidetaleissa ei otettu kantaa siihen, miten vesieristykset ulotetaan liitoskohtien yli. Jos ne tiedot puuttuivat rakennesuunnittelijan kuvista, tai jos työmaalla urakoitsija oikaisi, eikä valvontakaan pelannut, syntyi rakennuksen vaippaan vuotokohtia. Rakennus on myös liikkunut ajan oloon.
Rakennuksen alle vuosien saatossa kertyneestä vesiaakasta Halsti toteaa, että toisen rakennusvaiheen urakoitsijan olisi pitänyt louhia kallioon väylät hulevesien valumiselle rakennuksesta pois päin, mutta se oli jäänyt tekemättä. Kaikeksi onneksi alapohja ei vettänyt, koska vesi ei kapillaarisesti nouse betonissa kuin noin metrin verran, ja alustatila oli tarpeeksi korkea.
Vuosituhannen vaihteessa on toteutettu uusi, koneellisella ilmanvaihdon varustettu alustatila.

Rakennuksen jatkokäyttöä ajatellen koko suunnitteluideologian perustana oli runko ja ulkovaippa, jotka ovat ainoat kiinteät osat. Suunnitteluajankohtana puhuttiin koko ajan muuntojoustosta, periaatteena että pyritään rakentamaan toisaalta avotilaa, siis vain puolikorkeilla seinäkkeillä rajattua tilaa, joka mahdollistaa talotekniikan asentamisen helposti ehjänä yhtenäiseen halliin.
Sen lisäksi kaikki täyskorkeat väliseinät piti rakentaa siirtokelpoisina: modulina oli 1,20 metrin standardileveys, ja saumat olivat alumiinisia U-listoja, jotka on helppo irrottaa ja asentaa uudestaan. Kiinteät osat koulua olivat ne luokat, joihin tuli vettä, eli luonnontieteet ja taito- ja taideaineet.
Opetus ei vielä yleisesti ottaen ollut kurssimuotoista, mutta ajateltiin, että tässä rakennuksessa voitaisiin järjestää luentoja yhtäaikaan useammalle luokalle, ja vastaavasti työskentelyä pienemmissä, 20 oppilaan ryhmissä esimerkiksi luonnontieteen laboratorioissa.

"Tätä helpompaa taloa korjata ei olekaan. Kokonaiset kevytelementit voidaan tarvittaessa irrottaa pois ja korvata uusilla. Julkisivujen lämmöneristystä voidaan lisätä arkkitehtuurin kärsimättä, uusitut elementit voidaan kiinnittää ruostumattomilla teräskiinnikkeillä. Talotekniikka on näkyvillä katossa, kaikki sähkö voidaan vetää TT -laattojen alapuolella. Katolle voidaan rakentaa uudet konehuoneet nykyisten korkeusvaatimusten mukaan", Halsti toteaa.

kaksikerroksinen aula-ruokailutila toiseen kerrokseen, hallinto- ja terveydenhoitotiloihin johtavine portaineen, koulua esittelee eläkkeellä oleva rehtori Jouko Tuhkanen

Jouko Tuhkanen

s.1932

fil.kand, rehtori

Tuhkanen oli Sukevan yhteiskoulun rehtorina vuosina 1959-60 ja Roukon yhteiskoulun rehtorina Valkeakosella vuosina 1960-1971. Tällöin rakennettiin uusi koulu (arkkitehtina Taito Uusitalo Tampereelta), jonka rakennustoimikunnan sihteerinä Tuhkanen toimi vuosina 1960-64. Koulu kasvoi niin, että vuonna 1968 jouduttiin siirtymään aineluokkajärjestelmään, koska tilat eivät riittäneet kotiluokkajärjestelmään. Siten aineluokkajärjestelmän hyvät puolet olivat rehtorille tuttuja, kun hän siirtyi Vantaalle vuonna 1971. Luokkien läheisyydessä piti olla varastot kullekin aineelle sekä opettajien työtilat. Tämä mahdollistaisi aivan toisenlaisen varustuksen, kuin mitä aiempi, yhteen kotiluokkaan sidottu opetus oli ollut. Tuhkanen oli avainasemassa tulevan koulukilpailun tilaohjelmaa laadittaessa, myös muiden opettajien mielipiteitä kuunneltiin. Tuhkanen oli Martinlaakson yhteiskoulun rehtorina vuodet 1971-77 ja Martinlaakson lukion rehtorina vuosina 1977-95.

Yhteisöllisyyden, sittemmin "Martsari-hengeksi" kutsutun ilmiön itäminen, juurtuminen ja kasvaminen uuteen lähiökouluun oli ammatistaan innostuneiden nuorten opettajien ja etenkin heidän esimiehensä, rehtori Jouko Tuhkasen ansiota. Tuhkanen antoi viisaasti vapaat kädet opettajille toteuttaa näkemystään opettamisesta. Ryhmissä toteutetut, useamman aineen yhteiset projektit, joissa esimerkiksi tutustuttiin Vantaan paikallishistoriaan, ovat olleet oivallinen kasvatusmetodi uuden asuuntoalueen lapsille. Tuhkanen opetti historiaa ja ammatinvalintaoppia. Opetusvelvollisuuden pienuuden takia hän keskittyi Martinlaakson lukioaikana lähinnä abiturienttiluokkien opetukseen.

Kun Arno Savela työryhmineen voitti kilpailun, oli vuorovaikutus viikasta arkkitehdin ja rehtorin välillä. Näkemyserojakin tuli, mutta perusviere oli myönteinen ja innokas. Uutta tietoa tarvittiin, koska maassa oli edessä mittavat koulurakennushankkeet peruskouluun siirtymisen vuoksi. Jouko Tuhkanen oli luennoimassa mm. Insinöörijärjestöjen koulutuskeksuksen, Inskon järjestämillä kursseilla käyttäjien ja suunnittelijoiden yhteistyöstä kouluhankkeissa.

Yksityiskoulun rakentaminen alkoi yhteiskunnassa olla vastatuulella, koska esimerkiksi kouluhallitus katsoi, ettei niitä enää tarvittaisi, kun siirryttiin peruskouluun. Sen vuoksi tarvittiin aivan erityisiä ponnistuksia ja suoranaista hengen paloa, että toiselle rakennusvaiheelle saatiin järjestettyä rahoitus ja hyväksyttyä suunnitelmat.

Haastattelussa syksyllä 2007 Martinlaaksossa Jouko Tuhkanen kertoo, että rehtori oli yksityiskoulussa ikään kuin toimistujohtajan roolissa. Anekdoottina hän mainitsee, että koska valtionavut koululle olivat usein myöhässä opettajien palkanmaksuun nähden, palkkahan piti maksaa aina kuun alussa, rehtori joutui menemään pankkiin ja ottamaan vekselin omiin nimiinsä saadaakseen palkkasuoritukset lähtemään ajallaan. Koulun suurperheen tunnelmaa lisäsi varmasti sekin, että Kaisu Tuhkanen toimi alusta alkaen koulusihteerinä. Jatkuvuudesta taas kertoo se, että Martsarissa opetetaan jo toisessa polvessa: Kari Tuhkanen aloitti opintiansa Martinlaakson viipalekoulun aikoihin vuonna 1971 ja on nyt ollut opettajana koulussa yli kymmenen vuoden ajan.

Heti Martinlaakson koulutalon valmistumisen jälkeen otettiin käyttöön monia uusia opetusta kehittäviä menetelmiä:

Vuosina 1974-77 oli käytössä jaksojärjestelmä, joka oli tuolloin uutta Suomessa. Kun peruskoulujärjestelmään siirryttiin vuonna 1977, ei jaksojärjestelmää lukiossa sallittu. Vasta 1980 -luvulla järjestelmä otettiin yleisesti käyttöön kurssimuotoisen lukion myötä. Ilmaisutaito (nuova toiminta) tuli Martinlaakson lukion oppiaineeksi vuonna 1977. Kotien ja koulujen yhteistyöbelin Sumpkis perustettiin vuonna 1977. Koulusihteeriksi Kaisu Tuhkanen toimi oman työnsä ohella mm. rahastonhoitajana Sumppiksessa. Yhdistys järjesti erilaisia kotien ja koulun välisiä tilaisuuksia sekä keräsi erilaisilla tempauksilla rahaa sellaisiin kohteisiin, joita Vantaan kaupunki ei pystynyt rahoittamaan. Iltapäivisin koululla järjestettiin monipuolista kerhotoimintaa. Iltaisin koulutalo oli Vantaan aikuisopiston ja erilaisten seurojen käytössä. Liikuntasalissa tanssittiin viikonloppuisin ja Kino Martinlaakso esitti elokuvia auditoriossa. Koulukirjasto otettiin tehokkaasti käyttöön opetuksessa mm. oppilaiden ryhmä- ja yksilötyöskentelyssä. Auditoriota käytettiin luovassa ilmailussa ja suurryhmäopetuksessa. Jokaisen jakson alussa järjestettiin aineopettajien yhteiset kokoukset, joissa opetuksen sisältöä suunniteltiin.

Oppilaiden ajatuksia vuodelta 1994: "Koko koulumme ainoa oikea rehtori Jouko Tuhkanen viettää viimeistä vuottaan vallankahvassa. Pidetyt rehtorimme siirtyminen eläkkeelle aiheuttaa haikeutta meissä jokaisessa. Tunne on molemminpuolinen, sillä Jouko tuntee onnistuneensa koulun- ja ammatinvalinnassaan: 'päivääkään en ole katunut, enkä koskaan lähtenyt töihin sillä mielellä, että olisi tylsää', Jouko totesi." Lähde: 2A-luokan oppilaiden tekemä historiikki koulusta.

kuva rehtori Tuhkasen lahjaksi saamasta valokuva-albumista, johon on kerätty tapahtumia koulun arjesta ja juhlista: kyseessä on vappuaaton vietto vuonna 1981, ja albumin kuvateksti kuuluu: "...mieluisa vapaa-ajan harrastus on moottoripyöräily Martsarin fiksuimpien kundien kanssa...." Vasemmalla Viljo, keskellä Eila ja oikealla sekä takana että edessä Jouko.

rehtori Tuhkasen leikekirjasta, osaan koulun tiloista oli juuri muutettu syksyllä 1973

Cleo Mustonen
Irmeli Vaalavuo

haastattelu Martinlaaksossa 4.10.2007

Freinen lähtökohtana oli, että samalla kun opitaan lukemaan ja kirjoittamaan, opitaan myös yhteiskunnallista tiedostamista. Freinen mukaan vain toimimalla yhdessä ihmisten kanssa voi saavuttaa jotain heidän kannaltaan **autenttista**. (todellista, oikeaa, aitoa ja väärentämätöntä) lainaus Opetushallituksen vuonna 2001 käynnistämän VETO -projektin seurauksena syntyneen Diana-projektin (Dialogical Authentic Netlearning Activity) sivuilta verkosta, kirjoittajina Helena Aarnio ja Jouni Enqvist: "Opiskelijan sitoutuminen ja omistajuuden tunne osaamisen kehittämisessä kytkeytyvät autenttisuuden kokemuksen syntymiseen ja säilymiseen oppimisprosessissa. Kun autenttisuus toteutuu, silloin oppimisen omistajuus saa tilaa, ja myös helposti syrjään vetäytyvät sitoutuvat. Hienoimmillaan autenttisuus toteutuu oppijayhteisöissä, joissa luovutaan toistamisesta ja jäljittelystä ja edetään luovassa oppimisprosessissa omaperäisin tuotoksin. Autenttisuus ohjaa toimintaa, jossa tekijä ottaa vastuun itsestään."

Peruskoulun teki tuloaan Suomeen 1970 -luvun alussa, mikä vaikutti monien opettajien itsensä kehittämisen motivaatioon. Cleo Mustonen esimerkiksi kertoo lukeneensa brasilaisyyntyisen kasvatusfilosofi Paulo Freinen (1921-1997) kirjoituksia dialogisesta oppimisesta vastakohtana tallentavalle oppimiselle.

Kun Martinlaakson yhteiskoulun kilpailuohjelmaa valmisteltiin, silloiset opettajat kokoontuivat yhdessä pohtimaan pedagogisia tavoitteita, jotka koottiin muistilistaksi kilpailuohjelman laatimista varten. Cleo Mustonen muistaa, että kolmen kutsukilpailuehdotuksen joukosta oli helppo huomata ne perusteet voittaneessa ehdotuksessa, joiden pohjalta voitto tuli. Mustonen mainitsee arkkitehti Savelan ja rehtori Tuhkasen ansioksi sen, että ilmapiiri koulua suunniteltaessa oli niin demokraattinen. Sivulla 15 on selostettu kalustetyöryhmän toimintaa. Mustonen kertoo, että Martinlaakson koululle on aina tulvinut vierailijaryhmiä sekä kotimaasta että ulkomailta. Esimerkiksi kansainvälisen taidekasvattajien kongressin osallistujat vuonna 1992 olivat haltioituneita niistä mahdollisuuksista, joita koulu tarjosi luovaan toimintaan. Cleo Mustosesta on vaikea kuvitella, että opetuksen sisällössä olisi tapahtunut jotain sellaista, joka tekisi Martinlaakson koulun pedagogisilta raameiltaan vanhanaikaiseksi. "Jos lukiolaisten sijaan tänne tulee ala-asteikäisiä lapsia, eivät heidän tarpeensa ole sen kummempia: tilaahan hekin tarvitsevat, valoa, ilmaa, korkeutta, kuutioita ja mahdollisuuksia. Keskuskirjasto voi palvella kaikkia, ja omat sisäänkäynnit voidaan järjestää eri ikäryhmille."

Vuonna 1989 aloitettiin kuvaamataidon ja maantiedon yhteiset projektit, joissa tutkittiin ja suunniteltiin omaa ympäristöä. Oppilaat kävivät museoissa ja kirjastoissa hankkimassa tietoa, ja sen rinnalla pidettiin aina tärkeänä oman suunnittelutyön osuutta kurseissa. Oppilaat pitivät esimerkiksi päiväkirjaa valitsemansa ympäristön, yleensä luonnontilassa olevan paikan heräämisestä eloon keväisin. Näistä tehtiin omin piirroksin kuvitetut työkirjat, katso kuvat viereisellä sivulla. Vantaan paikallishistoriaa kartoitettiin ja niistä koottiin julkaisut. Oltiin yhteistyössä aluearkkitehdin ja kaupunginpuutarhurin kanssa. Koulun sisäpihat kunnostettiin oppilaiden aloitteesta; oli pitkiä aikoja, jolloin niitä ei oltu kasteltu eikä muutenkaan hoidettu, mutta nyt ne ovat hyvässä kunnossa uudelleen istutettuina.

Koulun leveillä käytävillä on ollut mahdollista toteuttaa kaikkea sellaista, mitä tavallisten kapeiden käytävien koulujen kuvaamataidon tunneilla jää tilanpuutteen takia toteuttamatta. Lukion vanhojen tansseja varten on valittu kullekin vuodelle jokin tema, jonka mukaan koulun liikuntasali ja aula-ruokailutila on lavastettu, katso kuvat 17 ja 44. Eräs suurikokoinen projekti oli ulos kaatopaikalle sijoitettu "City -karhu", valtava paperimassasta muotoiltu nallehahmo, joka tähyää korkealta mäeltä, katso viereisen sivun kuva.

Vuonna 2000 koulu sai määrärahan kulttuuripääkaupunkivaroista, joilla toteutettiin pihalle oppilaiden suunnittelema maastotaideteos haapapuun ympärille. Suunnittelutyö tehtiin ryhmässä: kumpuilevan, kivetyn maaston idea tuli ajatuksesta, että puun maanalaiset juuret pullistelevat ja aiheuttavat paan pinnan kohoilua. Kumpareen ympärille tuotiin myös graniittikivipaadet, joilla voi loikoilla, kun keväturinko alkaa lämmittää niitä.

Lainaus tekstistä: Pihataideteos "Juuri ja juuri", Cleo Mustonen:

"Suunnittelun lähtökohdaksi tuli koulun pihalla kasvava suuri, tuuhea haapa: Se nimettiin koulun haltiapuuksi, onnea tuottavaksi myyttiseksi pihapuuksi. Itse taideteos päätettiin toteuttaa kivistä, joka kestää vuodenaikojen vaihtelun ja kovemmankin kulutuksen. Opiskelijat muovasivat savesta ja plastoliinista ideaehdotuksia. Haavan kaunis, muhkurainen juurakko antoi lopulta sisällön teokselle. Myyttisen haltiapuun juuret kasvavat ja nousevat suureksi "juuripahkuraksi", jonka alla on maahisten maailma..... Vihkijuhlassa arvovaltainen kutsuvierasjoukko sai nähdä, kuinka neljä vuodenaikaa kantoivat lahjansa: maata, tulta vettä ja ilmaa puun hengelle."

Kuvaamataidon lisäksi Cleo Mustonen opetti ilmaisutaitoa yhdessä äidinkielen opettajan Maissi Salmen kanssa. Martinlaakson koulu on ollut Suomessa edelläkävijä ilmaisutaidon opetuksessa. Jo aivan aluksi Maissi Salmi teetti omaan luokkaansa pienen esiintymiskorokkeen huoneen nurkkaan.

Lainaus Cleo Mustosen ja Maissi Salmen kuvataideopettajien liiton lehden, Styluksen 2/02 artikkelista:

"Draaman opetus alkoi Martinlaakson lukiossa vuonna 1977 nimellä "luova toiminta". Olemme pioneerikoulu, sillä vain parissa lukiossa oli tuolloin "luovaa ilmaisu" tai "kokonaisilmaisu". Lukiomme ilmaisutaidon opetus on osa suomalaisen draamaopetuksen historiaa. On kuljettu pitkä ja monivaiheinen matka".....

..."Kun aloitimme vuonna 1977, meillä oli vain kalpea aavistus uuden oppiaineen sisällöstä ja toimintatavoista. Sen sijaan meillä oli intoa ja tahtoa kehittää oppiainetta, jossa korostuisivat kaikki draaman eri alueet: sana, kuva, ääni, liike. Tavoitteena oli siis taata oppilaille mahdollisuus monipuoliseen ilmaisuun. Toinen tavoite oli ollut pitää draamallisen toiminnan lähtökohtana oppilaiden omia ideoita, kokemuksia ja elämyksiä."...

.."Kumpi on tärkeämpi draamassa, prosessi vai produktio, lopputulos. Nykyään vastakkainasettelu tuntuu vanhanaikaiselta ja tarpeettomalta, mutta 1970 -luvun lopulla ja 1980 -luvulla kysymys oli merkityksellinen. Monet silloiset gurut puolustivat draaman kasvatuksellista näkökulmaa ja vastustivat yleisöesitysten valmistamista. Nykyään myönnetään molempien tarpeellisuus draamallisessa oppimisprosessissa..... Olemme tehneet vuosien varrella useita kymmeniä oppilasesityksiä mitä erilaisimmista aiheista, erimuotoisia, eripituisia ja eri tarkoituksiin."

Esimerkkejä produktioista:

"Sielun röstäjät", 1978, käsitteli mediaailmiöiden vaikutusta yhden perheen elämään ja arkeen.

"Maailman synty" 1978, oli varjoteatterin muotoon tehty tiivistelmä Kalevalan runosta. Se toteutettiin piirtoheittimellä pitkälle, hitaasti liikutektavalle kalvorullalle, jolle liimattiin väreilläsiä kalvoja. Liikkuvat hahmot tehtiin osittain mustasta paperista. Musiikki koostettiin Uuno Klamin "Kalevala" -sarjasta ja oppilaat lukivat runon, jonka äänittämiseksi käytettiin yhtäaikaaisuutta, toistoja ja kaikuefektejä.

Kansainvälisenä nuorisovuonna 1985, joka oli myös Kalevalan juhluvuosi, tehtiin Lemminkäisestä esitys, joka myös televisioitiin.

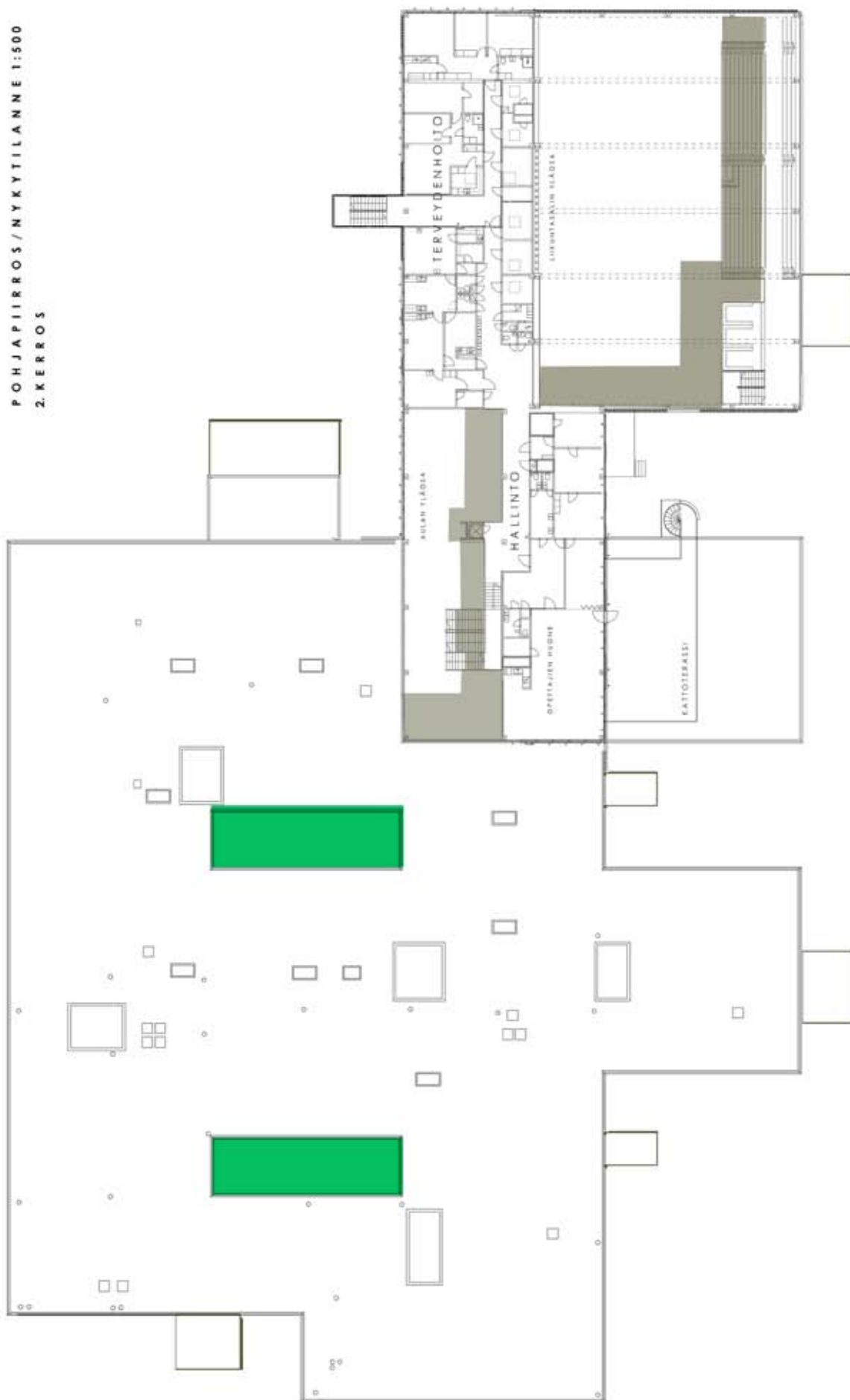
West Wanda Stoori, 2000 oli laaja draamallinen yhteistyöprojekti, jossa yhdistyivät draama, teatteri, tanssi, kuvataide, etiikka, psykologia ja äidinkieli. Näytelmä oli osa Helsingin kulttuurikaupunkivuoden ohjelmistoa. Näytelmän pohjana olivat nuorten omat tilitykset, kuullut kertomukset ja nähdyt elämänvaiheet, joista tosikertomuksista opiskelijat kokosivat teoksen draaman, tanssin ja visuaalisuuden keinoin. "Aikuisatsojat muistivat vielä 1970 -luvun Martinlaakson. Ulkoisia merkkejä tärkeämpiä olivat kuitenkin näytelmän henkilöiden sisäiset tuntemukset. Kerta toisensa jälkeen katsomo täyttyi äideistä ja isistä, yksinhuoltajista ja perheellisistä, opiskelijoista ja syrjäytyneistä lähiöasukkaista. Mieleen ovat jääneet erään äidin sanat, kun hän kuudennen kerran näytelmän katsottuaan sanoi. "Nyt on taas hyvä olla, kun on kanavat aukaistu", kirjoittavat Maissi Salmi ja Cleo Mustonen Stylus-lehdessä 2/2002. "Ilmaisutaito, draama ja teatteri on esittävää toimintaa, yhteistyötä edellyttävää ja siihen kasvattavaa. On ollut palkitsevaa nähdä, miten yksityinen opiskelija (yleensä poika) siirtyy etunäyttämölle, miten "puhuva pää" oppii ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja uskaltaa kohdata yleisön."

Yksi äidinkielen ja kuvaamataidon yhteistyöprojekteista oli "Maailmankirjallisuuden ja taiteen tyyliuunnat". Haluttiin opettaa holistisemmin taidehistoriaa, teatterin historiaa ja kirjallisuutta ja saada opiskelijat itsenäisempään ja ilmaisullisempaan työhön kuin tavanomaisessa opetuksessa. Opiskelijat tekivät pienryhmissä valitsemistaan tyyliuunnista esityksen, johon oli kerättävä materiaali, tutustuttava ja analysoitava välikappale. Ryhmät joutuivat samalla miettimään, miten ilmaista luokkatovereilleen kunkin tyyliuunnan ja aikakauden kirjallisuuden, teatterin ja taiteen olennaiset piirteet siihen parhaiten soveltuvassa koulun tilassa. "Luovuus ja kekseliäisyys yleensä vain lisääntyvät opiskelijoiden seurattessa esityksiä kronologisessa järjestyksessä."

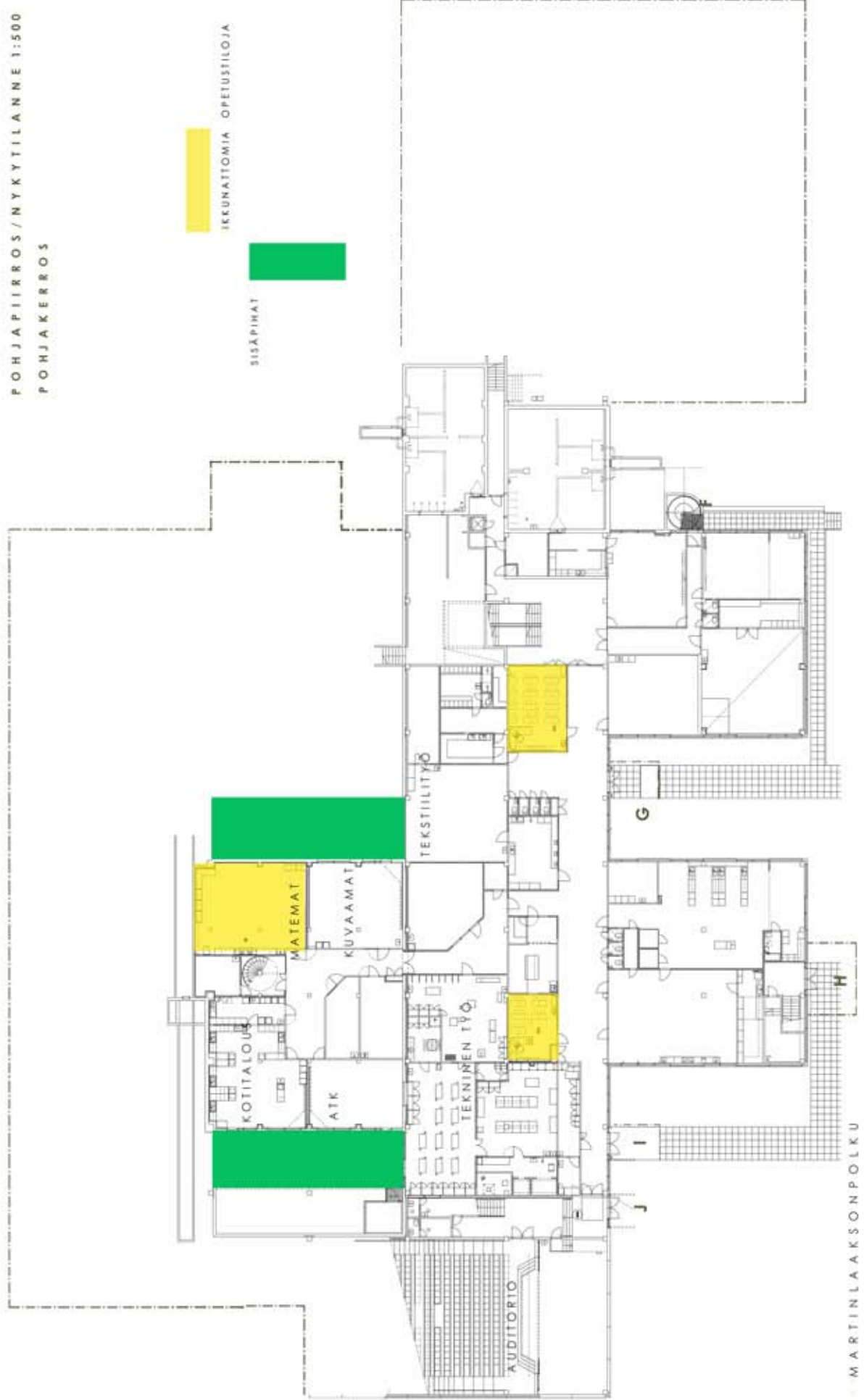
"Nykyiset opetus suunnitelmat korostavat yksilöllisen valinnan mahdollisuutta. Pidetään tärkeänä, että kukin opiskelija voi valita itselleen räätälöidyn lukujärjestyksen valinnaisista aineista. Tämä suuntaus on vienyt pohjaa yhteisöllisyyden tavoitteilta, koska enää ei ole kokonaisluokkia, joiden opetusta voisi samalla tavalla yhdistellä projekteiksi, kuin aikaisemmin. Näin Martsarissakin syntynyt opettajien yhteistyöhalukkuus ja opetuksen eheyttämisen tarve supistui maantiedon/biologian ja kuvataiteen yhteisiin projekteihin. Nykyisen tuntijaon mukaan lukiot toisaalta pääsivät laatimaan omia opetussuunnitelmia ja järjestämään yhteisiä soveltavia kursseja. Yhteistyön pohja oli jo aiemmin luotu, yhteisiä arvoja oli helppo keskustella ja lukioon tehtiin opetussuunnitelma, jossa on runsaasti valinnaisuutta ja yhä enemmän eri oppiaineiden yhteisiä soveltavia kursseja. Niiden suunnittelun taustalla on pyrkimys kohti holistista, kokonaisvaltaista ja oppilaskeskeistä oppimista."

POHJAPIIRROS / NYKYTILANNE 1:500
2. KERROS

POHJAPIIRROS / NYKYTILANNE 1:500
POHJAKERROS

MARTINLAAKSONPOLKU

JULKISIVU ETELÄÄN (MARTINLAAKSONPOLULLE)

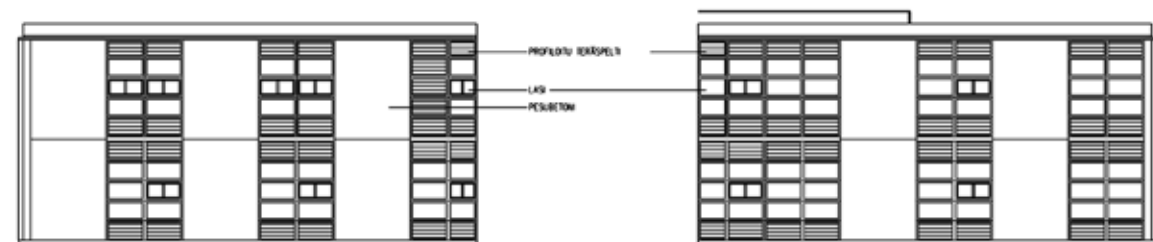

PROFILOITU TERÄSPELTI

JULKISIVU POHJOISEEN (PUUSTOON)

JULKISIVU ITÄÄN (PIHALLE)

PROFILOITU TERÄSPELTI

LAS

PERIBETONI

